

Библиотека
САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

УРЕДНИК

Весна Денчић

ИЛУСТРАЦИЈЕ

Зоран Спасојевић

Зоран Спасојевић

КРАТКЕ ПРИЧЕ БЕЗ МУКЕ

— изабране кратке приче -

ALMA

Београд, 2003.

Зоран Спасојевић
КРАТКЕ ПРИЧЕ БЕЗ МУКЕ
– изабране кратке приче –

<i>Уредник</i>	Весна Денчић
<i>Технички уредник</i>	Сергеј Скорупан
<i>Идејно решење корица</i>	Зоран Спасојевић
<i>Ликовно решење корица</i>	Весна Денчић
<i>Илустрације</i>	Зоран Спасојевић
<i>Коректура</i>	Љиљана Оташевић Вера Јовичић
<i>Издавач</i>	„Алма”, Београд
<i>За издавача</i>	Др Ђорђе Оташевић
<i>Штампа</i>	„Скрипта Интернационал”, Београд
ISBN	86-84023-19-6

Београд, новембар 2003.

almabg@sezampro.yu
www.alma.co.yu

O SOLE MIO

Мој отац је волео да посматра залазак сунца док слуша радио. Једне вечери нема оца пред ТВ екраном. Изађем на трем и затекнем га како седи у свом наслоњачу. Скала старог "филипса" светлела је у мраку. "O sole mio" раздирала је таму. На сточићу поред наслоњача стајала је испијена чаша вина.

Мој отац је спавао. Код ногу му је спавао пас, у крилу мачка, а на левом рамену папагај.

"Боже, каква слика!", прошапутао сам.

Моја мајка је дошла за мном. Стала је испред оца и повикала усхићено: "O sole mio, сунце је сада у теби!"

СПУСТ

Отац ме изводи на улицу и наређује: Остани ту!

Ја стојим, а он одгура мој тротинет. Бесан сам. Сузе ми магле поглед.

Стигао је до врха улице. Када га гледам, из ове даљине, примећујем да је мали, скоро невидљив, да бих слободно могао да кажем како више немам оца.

Ево, спушта се низ улицу: доња половина дуге беле браде провукла му се између ногу и сада, у пуној брзини, изгледа као да има реп. Прибојавам се за тротинет: машем оцу да стане. Он прави од три средња прста на десној руци грчка колица и подиже их изнад главе. Церекајући се кроз стиснуте зубе, приближава ми се великом брзином: постаје све већи и већи! Устремљена ка мени, у црном рукаву, његова рука подсећа на кобру.

Не могу да се померим. Само стојим и посматрам.

У ПОЗОРИШТУ, НА УЛИЦИ, У ТАКСИЈУ, У КУЋИ

Гледао сам у дрхтаве ноге старца испред мене, у његово искривљено и изборано лице, натечене очне капке. Тако сам некако замишљао људе на умору и зато је срце почело да ми се цепа. Бризнуо сам у плач. Мајка је покушавала да ме утеши, али све је било узалуд. Дигла је руке и извела ме из позоришне сале.

Дахтање, посртање, исплажен језик и лице глумца нисам могао тек тако да потиснем. Плакао сам на улици. Плакао сам у таксију све до куће. Плакао сам и у кући: нисам престао ни када ми је мајка обећала да ме никада више неће водити у позориште. Престао сам тек када је отац устао и измлатио ме каишем.

КАКО САМ ОСТАО ПОТПУНО ЗБУЊЕН

Улица на другој обали реке постала је недоступна. Забрањили су нам да прелазимо преко пешачког моста јер су на стази испред били исцртани неки чудни знаци. Нико није умео да их протумачи. Причало се да је то неко упозорење и да је, највероватније дело бића из свемира. Износили су из кућа књиге Ериха фон Деникена, које су тада биле у великој моди и представљале прави опијум за широке народне масе. Прелиставали су их журно, као да ће наићи на све одговоре овога света међу њиховим корицама.

Пратио сам са великим занимањем понашање одраслих и, вртећи главом, питао се шта се то са њима дешава. Хтео сам нешто да им кажем, али сам дигао руке приметивши велику напетост. Крстили су се и изгледали преплашено.

Био сам, да будем сасвим искрен, потпуно збуњен, јер су те чудне жврљотине биле моје ремек-дело.

ДЕОБЕ

Човек у гаћама, који седи на ормару и маше каишем, веома је налик моме оцу. Он плаче, и сузе му у млазу падају на под. Очигледно је због нечег узрујан. Кад га погледам, видим да нешто није у реду. Његов јецај продире и пролази кроз све собе. У тешком расположењу ја стављам своју шапу на груди и кажем: Оче! То га не омета у његовом нарицању, које се подиже до крика. Домет тог крика је огроман, очева амбиција примерена. Ја поново кажем: Оче! — али он ме игнорише.

Жена у доњем вешу, која лежи насред брачног кревета, веома је налик мојој мајци. Она плаче, и сузе јој у млазу падају на постељину. Очигледно је због нечег узрујана. Кад је погледам, видим да нешто није у реду. Њен јецај продире и пролази кроз све собе. У тешком расположењу ја стављам своју шапу на груди и кажем: Мајко! То је не омета у њеном нарицању, које се подиже до крика. Домет тог крика је огроман, мајчина амбиција примерена. Ја поново кажем: Мајко! — али она ме игнорише.

Мајка устаје са кревета, узима јастук, ставља га испред лица и протрчава поред мене. Врата

суседне собе с треском се залупише: мало затим, чујем како се кључ окреће у брави.

Отац скаче са ормара. Омотава црвену мараму око лица тако да му покрива нос и уста. Испружио је десну руку. Напоље! – каже он.

Стојим у ходнику и посматрам врата закључаних соба. У кући влада апсолутна тишина, неко би помислио да нема никог живог. Свлачим пижаму са себе и делим се на двојицу.

.....

Напомена:

Поједине реченице коришћене у овој причи преузете су, с незнатним интервенцијама, из приче "Погледи на мог уплаканог оца" Доналда Бартелмија.

ДУБОКА ТИШИНА

Истина је да у мојим рукама нема ни трунке снаге и да на вратилу увек опонашам бедну крпу. Истина је да не могу да се попењем уз конопац. Истина је и то да не могу да урадим ни један најобичнији склек. Из овога проистиче да је тачно, као што се прича, да су моје физичке способности равне нули.

Такмичимо се у скоку у даљ. Дошао је ред на мене: хватам залет. Док трчим, изазивам општи смех у школском дворишту.

Одраз ми је невероватно добар, као да ми неко помаже. Имам утисак да никада нећу да додирнем песак. Не, ово није сан. Постижем најдужи скок овога дана. И нико се више не смеје. И ништа се више не чује.

У школском дворишту влада дубока тишина.

МОЈ ВЕЛИКИ ОТАЦ

Мој велики отац нема длакаве уши.

Мој велики отац нема хладне образе.

Мој велики отац има пријатан глас.

Мој велики отац има велике руке.

Мој велики отац са уживањем чеше дупе.

Мој велики отац увек када му тражим паре, не може да нађе новчаник.

Мој велики отац руча. Велики осмех му се развлачи после сваког залогаја.

Мој велики отац увек спава после ручка, са рукама под главом и новинама преко лица.

Мој велики отац када се све узме у обзир, личи на правог оца, и на вашег оца. Али мој велики отац може, кад хоће, да буде и сероња. Велики сероња.

Мој велики отац када се пробуди, укључује телевизор и тражи да му се донесе хладно пиво из фрижидера. Док пије пиво, увек пуши, тихо подригује и гласно псује државу. Изјављује да због лоших вести мора да иде да *се исере*.

Мој велики отац је једини велики отац у граду који дневно троши топку тоалет папира на плаве квадратиће.

ПРИЧА О СТАРОМ МАЧУ

Скривен, покрај путељка што води кроз шуму према потоку, лежи стари мач украден из музеја. Дуг је и танак, мајсторски израђен и понегде прошаран патином. Лежи тамо неприметан, не због траве која се разрасла свуда околу него зато што је дубоко увучен у једну од шупљина старог храста.

Ја сам га ту сакрио.

ДРУГИ

Тата ми је куповао бицикле: други су их крали. После извесног времена тата је престао да их купује, није више хтео, како ми је више пута рекао, да баца паре због будале. Онда сам се ја досетио и почео да позајмљујем бицикле од других. Други су их опет крали.

Тата је поново почео да купује бицикле, али сада другима.

УВЕК

Као дете волео сам да крадем пискавце. Прескакао сам комшијске тарабе: увек стиснутих зуба гулио бих гола колена све док се не узверем до врха. Са друге стране су ме увек, ама баш увек, прво дочекивале или руже или коприве: зато сам увек био још или изгребан или ожарен.

Али и пискавци су увек били слатки.

ОДРАСТАЊЕ

Ено мене! Шепурим се пред лавовима, смејем клоновима, пентрам за артистима и трчим за девојчицама. И срећан сам: не морам да се понављам. Кућу сам заборавио: не јавља се ни као реч.

*

Мој отац ми се прикрада с леђа и граби ме десном руком за косу, а левом за оковратник.

*

Мој отац ме плаши. Повлачи ме сваки час, наизменично, за десно, па за лево уво и говори: "Овако, и само овако се прави човек."

*

Варам свог оца. Гледам му у очи и климам главом, док ми говори, и истовремено водим тајни живот.

*

Мој отац ме буди пре сванућа и тера да трчим око куће.

*

Живот доживљавам само доњом половином тела. Дане трошим крадом: не одбројавам их, нема ни потребе, имам их толико пред собом.

*

Мој отац седи у фотељи и чисти лулу. Нареджује ми да радим склекове. Мајка се прави да чита.

*

"Никада нисам веровао туђим речима. Ни својим", каже ми отац и оставља књигу на крило.

СУНЦЕ У ЧОВЕКУ

У дому смо за старије малолетнике. Чекамо да се појави мој отац и да ме васпитач преда у његове руке. Време за отпуст истиче, а од оца ни трага ни гласа. Сви смо нестрпљиви. Ја се нудим да га потражимо по згради, а ако треба, и око зграде. Али не верују ми.

Тада улази мој отац: сав задихан и са жутим лавором на глави. Говори да је аутобус каснио и да не може да се задржава јер аутобус за кући само што није кренуо. Верују му.

Стигли смо у наш град. Отац, изгледа, нема намеру да идемо право кући. То знам јер са аутобуске станице крећемо ка центру града. Обилазимо кафане: отац ме свима показује и говори да сам управо дошао из војске. Не верују му.

Најзад стижемо кући. Мајка гледа у оца и, мислим, почиње да плаче: Господе! Шта ради лавор на твојој глави?

Отац се насмеши и рече: Он помаже да личим на Сунце.

ЈЕДАН ЧОВЕК И ЈЕДНА ЖЕНА

Пред пристанишном зградом аеродрома један човек је грубо извукао једну жену из таксија и почео својски да је љуби у уста док се она отимала. Полицајац га је ухватио за руку и повикао:

– Шта то радите? Са каквим правом?!

– Са каквим правом?! – нарогушио се човек.

– То је моја жена!

Полицајац зину од чуда и промумла:

– Извините, молим вас, нисам слутио.

ЈАСАН СЛУЧАЈ

У Градском парку изгледа да се догодио бурни авантуристички сексуални занос у крошњи једног дрвета који се нагло прекинуо када је жена пала на земљу и при том сломила ногу.

"Јасно је да су дошли до прилично узбудљивог дела и да су одлучили да се попну на дрво и тамо доживе врхунац", изјавио је случајни шетач, очевидац пада.

"У заносу своје страсти жена је пала са једне од грана и треснула на земљу", изјавио је други случајни шетач, очевидац пада.

"То је био веома јасан случај прекида сексуалног односа", додао је полицајац који се случајно није задесио под дрветом док је жена падала.

"А шта је са сексуалним партнером ове жене?" упита неко.

"Није виђен нико од мушкараца, осим нас, на месту жениног пада", изјавио је трећи случајни шетач, очевидац пада.

ОГЛЕДАЛО

Једном, само једном, изјурио сам из куће не огледнувши се и читав дан сам био несигуран – све ми је ишло наопако. Од тада устајем први: тако избегавам гужву пред купатилом и спремање на брзину. Уживам у својим кретњама пред огледалом: сваког јутра друкчије.

Јутрос, полако навлачим панталоне, полако увлачим дугмад у маншете, полако чешљам косу, полако се удаљавам и приближавам огледалу. Све време поглед ми је уперен у огледало, тако да моја глава, у појединим фазама, стоји неприродно у односу на тело. Невероватно како ми то успева.

Исусе! Ево моје жене. Увлачи се између мене и огледала: њено дебело дупе стешњено сукњом и рашчупана коса направише параван. Нервозан сам, али ћутим: знам да сам прекорачио своје време. Подижем се на прсте и бацам поглед преко њеног рамена. У огледалу је њено мусаво лице, њене влажне очи, њене утегнуте сисе – моје су само очи на њеном рамену.

Она четка косу, поправља груди, проверава сукњу. Онда се повлачи уназад и обара ме. Покушавам да се придигнем, али она прави још један

корак. Лежим на леђима: нешто бих јој рекао, али не могу ништа да смислим. Она је задовољна собом: окреће се ка мени и уделивши ми осмех, изађе.

Сат откуцава седам: закаснићу! Зашто ми то ради? — кажем и скачем на ноге. Руком склањам косу са чела и устремљујем поглед ка огледалу. Ништа ми није јасно. Прилазим и изблиза разгледам тај велики комад стакла: ушао бих у њега, само то није изводљиво. О, боже! НЕМА МЕ.

ПРИНЦ

Време је за бајку. Време је за вести на ТВ. Време је само за речи: мале или велике, свеједно. Моја ћерка описује принца на белом коњу бира-ним речима: да сам, којим случајем, женско, за-љубио бих се до ушију. Док прича, очи су јој ши-ром отворене, речи обогаћује мимиком и покре-тима руку: често притиска десну шаку на леву половину груди. Најједном јој се чини да је не пратим довољно и љутито окреће главу у правцу мог погледа. "Ти ме не слушаш?" каже ми гледа-јући у телевизор. "Слушам принца, душо", ка-жем. Она ме погледа с неверицом и упита: "Овај ружни и клемпави је принц?" "Да! То је прави принц", кажем намерно грубо због неодгледаних вести и почињем са великим занимањем да пра-тим њену реакцију. Посматрам је кроз трепави-це, правим се незаинтересован, што ми није на-рочито тешко. Она забринуто погледа у мајку. Мајка је помилова по коси и рече тихо: "Да, ду-шо, тата ти је рекао истину." Дете ми пружа руку и почиње да плаче. Моја ћерка лије истинске су-зе.

ИСПИТИВАЊЕ

Стиснуо сам зубе, покуцао на врата и зако-
рачио у његову собу. Ове недеље по читав дан и
добар део ноћи забада нож у мету коју је окачио
на врата. Не разумем зашто ово ради: увек сам га
водио на сладолед и куповао му патике. "Каж
шта ти недостаје", кажем. "Зашто?" одговори мој
син и поново баци нож према вратима. "Што не
покушаш нешто друго, на пример, да изађеш на-
поље и убацујеш лопту у кош?" питам. "Нисам
још спреман", одговори, окрену леђа вратима, са-
же се и хитну нож између раскречених ногу.

"Нешто те мучи? Можда би хтео нешто да
ми кажеш?" упоран сам.

"Мислиш да отворим душу? То?"

"Да, то", кажем охрабрен његовим питањем.

"Питаш погрешног човека", рече и извуче
нож из мете.

Следи тишина, постојана и потпуна. Боли ме
ово његово понашање. Ако бих могао да бирам,
више би ми одговарао некакав конкретан бол с
којим бих знао да изађем на крај. Сада, кад по-
сматрам овог, морам да кажем, кретена како се
стрпљиво припрема да забодје нож у врата моје

куће, са искуством полицајца могу да тврдим да моје речи у његовом случају ништа не значе.

Апсолутну тишину поремети животињски урлик. "То! то!" виче мој син загладан у нож заривен у строги центар мете, "побогу, ја сам то урадио!"

Осећам како ми се затежу мишићи лица, како ми се кочи вилица, очи су ми сигурно већ искочиле из дупљи.

"Матори, нешто те мучи? Погледај на шта личиш!" чујем како ми говори док намешта огледало испред мог лица.

БАЛЕТСКА ПРЕДСТАВА

Балетан стоји раскречен, огрнут великим црвеним шалом и окренут левим боком према публици. Лагано маше рукама, као саобраћајац. Десетак крхких балерина, у сукњицама боје злата, трчкара и скакуће око њега. Покрети њихових еластичних руку чини ми се да опонашају рад великих птичјих крила. Музика је тиха, нежна, смирујућа, успављујућа чак. Време ипак пролази, али ништа се не догађа. Рекао бих да већ читав сат присуствујем почетку: балетан и даље стоји, балерине и даље трчкарају око њега. Некада, док сам био млађи, напрезао бих се да нешто схватим: на тренутке би ми се чинило да сам нешто и разумевао, само на тренутке. Кад бих бар смео да запалим цигарету. Храбри и паметни су напустили представу или заспали.

Почињем да размишљајам о балеринама. Гаћице су им сигурно мокре: кладим се да су им се прилепиле за њихове мале гузе, сто посто сам сигуран да су им се усекле у пице.

Музика се нагло појача и прекиде ми мисли. Најзад се нешто догађа: балетан, наједном, поче да подиже једну по једну балерину увис тако да му се лице сваки пут, на тренутак, налази између

њихових ознојених бутина. Многи у публици не успевају да задрже сузе.

Зашто их све подиже? – усудих се да упитам жену.

Љуби им рибице – одговори ми шапатом.

ГДЕ ЗЕКА ПИЈЕ ВОДУ

У провинцијском градићу живот је монотон и два полицајца се смртно досађују. Ситуација се изненада мења: у оближњем елитном хотелу отвара се међународни симпозијум о трансплантацији људских органа. Из градске просектуре почињу да нестају тек донети мртваци. Двојица чувара реда ступају...

Лопови украли цео мост у току...

Он је свештеник у сиротињској провинцији. Желећи да спаси своју породицу од пропасти, путује у главни град провинције и открива да му је сестра постала проститутка, а син ситни криминалац...

Глумици је доста понижења и...

Богати индустријалац и земљопоседник влада као неприкосновени власник људи, града и земље. Његов син је, међутим, борац за људска права, а случајно бива...

Полицајац чува задњицу од...

Плаћени убица и врхунски стрелац сматра да је обавио последњи задатак у каријери. Ипак, приморан је да убије још једном. Испоставља се да је реч о...

Гаће не могу у излог јер...

Свештеник и група студената археологије долазе ради истраживања у напуштену цркву, не слутећи да их тамо ускоро очекује сусрет са самим сатаном, који већ дуго чека своје ослобођење. У читаву ову причу умешана је...

Флерт осуђеника и поротнице није...

Он је богат. Његова жена гине у авионској несрећи. Сва сумња за њену погибију пада на њега због везе...

Ликвидирана агресивна врана после...

Чудовишни доктор, вођа подземља, особа је која држи ствари под контролом чак и када га сместе у затвор. Када умре...

Председника лечи индијански врач од...

Необјашњиво се нашао у затворској ћелији са професионалним убицом, онесвешћен и са окрвављеном главом. Не сећа се како је ту доспео, а професионални убица мистериозно нестаје из ћелије. Њега ослобађају – излази из затвора, али не може да пронађе своју кућу и своје пријатеље. Постаје дезоријентисан, а његов живот претвара се у мору коју као да неко други...

Коју музику воле коке док...

Најлепшу девојку у селу, која би желела да се школује, сиромашни родитељи, да би исплатили дугове, удају за богатог човека. Млада жена је волела сиромашног студента и пати због одлу-

ке родитеља. Осетљива, никако не може да прихвати улогу снахе у кући у којој главну реч води зла свекрва. Осиони муж у једном тренутку диже руку на своју жену и она бежи својим родитељима, али они је враћају. Малтретирања се настављају и она се одлучује на...

Садам Хусеин поново набио прст у око САД и изазвао...

Поштански службеник открива да је свет ушао у зону временског одбијања и да се један исти дан непрестано понавља. Сигуран је да постоји разлог и почиње да истражује: то доводи до невероватног...

Свештеник поманијачио после...

Рибара који је доживео бродолом море избацује на усамљену плажу. Спасава га једна лепа жена, помало ексцентрична. У почетку јој је захвалан на помоћи и нези, али полако схвата да је постао њен...

Српска влада амнестирава дезертере на...

Њихову срећу помутила је његова изненадна болест. Био је у клиничкој смрти. Отад се у њему нешто преломило. Постаје опседнут смрћу – за њега је смрт вечни живот и...

Утицај Голфске струје на успех младих краставаца у...

Познати спортиста случајни је сведок тро-струког убиства и постаје главни сведок. На основу његовог сведочења убица је осуђен на смрт: непосредно пред погубљење он се заклиње да ће се осветити. Спортиста није томе придавао значај јер је смрт осуђеног убице потврђена, али једног дана зазвонио је телефон...

Владимир Путин иде у...

"Обуздај се већ једном!" огласи се наједном моја жена – сва изнервирана, "не дирај више тај даљински."

ЗНАК

Исак силази лагано низ степенице и стаје испред зграде. Поноћ је давно прошла: живот на улици скоро да је стао. Пуши цигарету за цигаретом. Пролази ауто. Бука коју оставља за собом прави још већу збрку у његовим узбурканим мислима. Време тече, а он још увек ништа није смислио. Ово му се не догађа први пут, ружне ствари се понављају као историја.

Почиње да бива хладно.

Неки човек у црном капуту шета улицом. Зауставља се испред Исака и везује пертлу. Исак га посматра заинтересовано и помало опрезно. Човек се усправи и загледа се у Исаково лице. Из џепа његовог капута вири грлић литарске флаше. Примећује куда је Исаку одлутао поглед и завлачи руку у џеп. Исак брзо скрену поглед и подиже га ка прозору свог стана: светлост се наизменично три пута угаси и исто толико пута упали.

- Ево ти флаша, накрени — рече незнанац.
- Нећу. Идем.
- Куда?
- На спавање.

БУЋЕЊА

Будим се на поду: згрчен, без кошуље, умотан у белу завесу. Осећам нешто тврдо под слабином. Пипам: флаша. Подижем је изнад главе и проверавам њену садржину. Празна је, а тако би ми добро дошао који гутљај. Осматрам око себе: прозор је отворен, ствари из ормара разбацане, слике на зидовима накривљене. Нејасно ми је како је ова, до јуче лепа соба доведена у овакво стање.

Врата се отварају. Тихо. Полако се открива фигура моје жене: коса јој је рашчупана, поглед стакласт, лице модро, ноздрве прекривене згущаном крвљу. Прилази ми опрезно... Стоји нада мном. Рекао бих да не дише. Нејасно ми је како је ова, до јуче лепа жена доведена у овакво стање.

Посматрамо се већ десетак минута: рекао бих да моја жена расте. Трљам очи: ситна жена наједном постаде огромна. Нагло се савија према мени. Очи јој живуше.

Хладно ми је.

Љубави! – кажем јој.

ДРАЖЕНКА

Такси ме је испустио пред самим улазом у зграду. Нисам могао да нађем прекидач ходничког светла, тако да сам једва погодио врата од стана. Бацио сам се на дискретно осветљен тросед и сада покушавам да заузмем позу недужног човека.

Изгледа да није љута на мене. Надноси сисе над моје лице и мало отвара уста, као увек када се спрема на нешто.

Каже мазно: Пиће за тебе.

Ставља ми чашу у десну руку и седа уз мене: сместила је своје гипко тело са моје десне стране. Пулс почиње да ми убрзава. Не пије ми се више. Испуштам чашу на тепих и почињем да је пипкам. Пустила је да јој задигнем спаваћицу изнад пупка. Раширио сам јој бутине колико сам могао.

И даље ми дозвољава да је милујем. Док јој царкам рупицу, мрмљам тихо неку Преверову песмицу на француском са српским нагласком.

Сада је топлије него малопре. Момци напољу турирају моторе. Таваница се врти. Јаја хоће да ми прсну.

Она наједном устаје. Одлази голих гузова у нашу собу и, добро чујем, окреће кључ.

МОЈА ЖЕНА СПАВА

Посматрам је: са виклерима у коси и маском на лицу она је сасвим друга особа, хоћу да кажем, не свиђа ми се.

Подижем се полако, да ме не осети. Љути се кад устајем ноћу: увек мисли да је напуштам.

Увлачим се у кухињу и нечујно окрећем кључ. Гладан сам: гутам храну право из фрижидера и гледам кроз прозор. Киша је престала, поново се виде звезде као и пре неколико сати: како се брзо мењају ствари на овом свету. Зуби ми трну од хладне хране. Желудац ми се леди: имам утисак да ће ми залеђени комади меса исећи тај важни део утробе. Али морам да једем. Морам!

РУЧАК

Сто је умешно постављен, жена и деца свечано обучени. На тренутак ми се учини да их не познајем, да их први пут видим. Чудим се у себи откуд они у мојој кући, хтео бих да их питам, али нешто ми говори да је најбоље да ћутим.

Седам опрезно за сто. Мислим да сам у сличној ситуацији био и пре неколико месеци и да се лоше завршило.

Ћутим и гледам их испод ока, ни стид не осећам. Ћуте и мени непознате особе, и гледају ме право у очи. Прибор још нико не узима: рекао бих да се неко или нешто чека. Време полако протиче, али стање остаје непромењено. Не могу да издржим, устајем и полазим у своју собу.

У ходнику ме сустиже женин глас: Иди, и не враћај се више!

КРУГ

Аврам Павловић је излетео из куће љут. Залупио је снажно вратима, тако да су се сва стакла на кући затресла, и сјурио се низ степенице. Пред кућом је мало застао да размисли куда ће. Одлучио је да крене лево. После десетак корака, иза првог ћошка, скренуо је лево, потом лево, па опет лево.

Знала сам! — сачека га женин глас негде из дубине куће.

ТУЋА ЖЕНА У МОЈОЈ ПРИЧИ

Мој љубавни живот је у успону. Нова тајна веза ме потпуно испуњава. Најчешће одлазимо у удаљене мотеле где водимо љубав до миле воље. Никад не тражим да ми прича о својој прошлости. Понекад причамо о будућности. Бар она прича.

Лепо ми је. После дужег времена задовољан сам собом. Док се удешавам пред огледалом, изненада почиње да прича о свом мужу. Њен глас продире кроз одшкринута врата купатила. Критикује његово понашање. Лепо се чује шта све говори о његовом певању у купатилу и хркању, његовом подригивању и додиривању панталона у пределу препона. Сливовито описује његов изглед: танке руке, криве ноге, лоше држање, буљаве очи, бубуљичава леђа.

Нисам више сигуран ко је у огледалу.

ОСЕЋАЊЕ

Он спава као заклан, али не хрче. Склањам његову шаку са свог дупета и устајем. Одлазим на терасу: док посматрам град под својим ногама, прдим тихо у мраку.

Почиње да ми бива хладно, окрећем се ка соби и поново видим њега како спава као дете. У мени се буди дивно осећање, дивно јер знам да бих лако могла да га задавим.

ЗАОКУПЉЕН

Раздвајају нас само сто и стари свећњак. Посматрам га: не примећује моју фризуру. Не примећује ни моју хаљину.

Примећујем да ме више не гледа, да ме не слуша, да му досађујем. Али ја ту, за сада, и да хоћу, не бих могла ништа да изменим.

Слушај – могла бих да му кажем – зар не видиш да на тој кости више нема ничег, нити ће бити.

ПОРУКА

Изашао је из купатила. Лежала је гола, на стомаку, лица загњуреног у јастук. Чула га је како пребира по ормару. Спремао се за посао. На тренутак је настао тајац. Осетила је како је посматра: очекивала је, као и увек, пољубац у леђа, тачно у младеж изнад леве лопатице.

Казаћу ти само једном, огласи се он тихо, ако ме икада превариш, убићу те.

Изненада осети његову тешку шаку на свом темену: сурово јој је набијала лице у јастук. Гушила се.

БЕЛЕШКА О ЕВИ

Госпођа Ева је јутрос обукла нови мантил, погледала кроз прозор и угледала пред кућом старијег господина са шеширом на брадатој глави. Ставила је наочари и приметила да је беспрекорно обучен, била је сигурна да у његовој појави има нечега господског. Стајао је савршено спокојан. Пушио је цигарету и није имао намеру да се помери. Следећег тренутка госпођа Ева је учинила једини могући корак: изашла је из куће, сишла лагано низ степенице, пришла му и љубазно упитала: "Хоћеш ли прво да ми купиш јабуку?"

ХОТЕЛСКА СОБА

Волим да имам мушкарца крај себе. Нису паметни, али пријатно је с њима. Мислим да су створени само за женско уживање. Њихова грађа. Тај мишић!

Огрнула сам бадемантил: свежина и срећа избијају из мене. Застајем на вратима купатила и кажем радосно: "Ево ме!" Из полумрака собе не дође одговор. "Ево ме!" кажем мазно. После неколико секунди кажем изазовно: "Ево ме!!!"

Очи ми се привикоше на полутаму. Мог мушкарца нема у кревету. Нешто ме пресече преко стомака. Почињем брзо да повезујем ствари. Он се не лудира више мојим деловима. Нити ме везује за табле од кревета. Метак добијам све ређе. Чини ми се да губим свог мушкарца. Господе, поново се предомислио, помислих.

Разочарана полазим ка тераси. И, грешна ми душа, затичем мог мушкарца гологузог на поду иза кревета.

Ради склекове.

ОН ТО ВОЛИ

Поносна сам што и данас, у педесетој, могу да стојим гола пред огледалом и кажем себи: Здраво, лутко.

Сада навлачим своје црне чарапе, свилене гаћице и чипкано прслуче. За њега. Да их свлачи.

КАД СЛИКУ ОКАЧИШ НА ЗИД ВИШЕ ЈЕ НЕ ГЛЕДАШ

ЗИД

усправан, окомити део куће на коме лежи кров куће и који преграђује њен простор. — Око мене зидови. — О зидовима висе раскошне слике.

СЛИКА

производ сликарства, уметнички израђен бојама на платну, хартији, дрвету, стаклу и сл. — Свану јутро, гледам слику.

ПОКЛОН

оно што се даје бесплатно, оно што је поклоњено, дар. — Поклону се не гледа у зубе. — Отвори очи, драги мој, имаш поклон од мене.

РАДОСТ

стање онога који је радостан, осећање задовољства због каквог успеха, поклона и уопште због нечег пријатног, добро расположење, веселост. — Твој поклон приредио ми је велику радост. — Ван себе сам (луд сам) од радости, пливам (топим се) у (од) радости. — Ова слика је дивна. — Не знам шта ћу од радости.

НЕДОУМИЦА

двоумљење, колебање; нерешљивост, неодлучност. – У недоумици прелазим погледом преко зидова. – У недоумици сам где да окачим ову слику: нигде се не уклапа. – Где да је окачим?

СУДБИНА

Дан је почео да тамни. Осећам снег у ваздуху. Боли ме готово сваки делић тела тако да ми кретње представљају праве мале подвиге. А и хладно ми је. Прсти ми вире из ципела, али због прљавштине, на први поглед, то не може да се закључи. О туру и да не причам: види се дупе сиромаху. Проналазим усамљену клупу. Прилазим јој клецајући. Кад се домогнем неког скровитог лежаја, ја се скупим и настојим да прикупим сву топлину и све мирисе које ствара моје тело: то је врхунац после кога осећам узвишено спокојство: тело ми се опушта, сан навлачи на очи. Сада имам болове и после неколико безуспешних покушаја да се напнем одустајем. Пада ми на памет да је то због глади и да би можда требало нешто да поједем. Придижем се и почињем да претражујем џепове. Иако трагање за храном протиче савесно, не проналазим ништа погодно за мој желудац.

Како сада стоје ствари, моја судбина је неизвесна.

О, КАКАВ ЛЕП ДАН

Буде ме сунчеви зраци.

Гледам кроз прозор у небо без иједног облака и кажем себи: О, какав леп дан!

Наједном, помислим како бих сваког часа могао да умрем.

Окрећем леђа прозору и кажем: Остаћу у кревету.

МЕНИ НИКАДА НИЈЕ ДОСАДНО

Подижем десну руку. Посматрам је. Пратим како се удаљава и приближава у простору између мог лица и прозора. Рука ми је наспрам лица, одлучујем се да убрзам њен ход: одгурујем је доста брзо и тај трзај ми помера тело. Столица за љуљање се заклати: једно време гледам руку, потом прозор који се љуља, па руку. Сада посматрам само прозор који се равномерно клати.

ШЕЋЊА

Зађох у парк и почех да дишем пуним плућима. Стаза се провлачи између стабала кестенова. Опијам се сунцем и зеленилом: око мене све сама лепота. Нико ми не заклања поглед. И како онда да не уживам.

Клупа пред улазом у зоолошки врт моја је окретна станица: на њој се увек одмарам пре повратка. Ако је, којим случајем, заузета, сачекам: никада не одустајем. Заузео сам средину клупе и раширио руке преко наслона. Колико човеку мало треба да би био задовољан. Али, расположење ми квари неки свет неодређеног пола који се излежава на трави, ту пред мојим очима. Такве сам виђао само у граду, шта ће овде?

Сунце греје баш како треба. Зажмурех. Умало да заспим.

На надланицу ми паде нешто топло и меко. Отварам очи: шака ми је скроз побелела. Вадим марамицу из џепа и псујем гласно. Мој додир с природом није остварен како сам желео.

Остао сам још дуго на клупи, нисам могао да се приберем, али баш када сам схватио да морам да устанем и пођем кући — слете врабац поред мене. Брзо га поклапам шеширом.

– Пустите ме! Ја сам слободна птица – протестује врабац.

– Слобода је идеја – кажем и стављам десну руку на шешир.

Врабац ћути. Ударио бих песницом по шеширу, али се одлучујем за други потез: завлачим леву шаку под шешир – чује се режање! Није ми јасно. Како то може? Подижем брзо шешир. Уместо врапца, угледах некакву малу звер, држи ме шапицом за кажипрст и кези се.

Пренеразих се. Звер поче нагло да расте. Страшна је: длакава, мишићава, кратког врата, руку до испод колена. Све време дувајући ми у лице, скаче с клупе држећи ме и даље за кажипрст. Цимну ме јако и ја падох поред клупе. Покушавам да се придигнем, али она се баци на мене. Склапам очи. Дебеле, тешке и влажне усне снажно притискају моја уста.

КЛУПА

Из дремежа ме тргоше представници власти у цивилу: хватају ме нежно за мишице и помажу да устанем са клупе. Корачамо без речи. Помажу ми и уз степенице. Ступамо у велику, бело окречену собу. Први пут се после пет година, колико се сећам, налазим под чврстим кровом. Поглед ми лута по соби у којој, према наређењу представника власти, од сада треба да станујем. Свака ствар коју погледам, свака ствар понаособ, изазива ми у телу низ наизменичних грчева и топлих струјања. Замишљајем себе на кревету, за столом, за умиваоником, за решоом, палим и гасим сијалицу, отварам и затварам прозор...

Мој пас цвили пред вратима. Пуштам га у собу. Он пролази поред мене не погледавши ме и леже поред кревета. Мрак се неосетно увукао у собу. Мислим да сам напипао кревет: полако спуштам тело и смештам га на мекану површину. Не знам шта да мислим, за сада је пријатно, чак веома пријатно. Ипак, лагодно осећање не дозвољава ми да се примакнем сну.

Како ноћ граби ка јутру ја се све чудније осећам. Имам утисак да падам са велике висине и да сваког тренутка могу да ударим о тло. Мој

пас почиње да режи у сну. Хвата ме паника од тешких мисли: плашим се да не задремам. И на једном, назирем решење: све изгледа сасвим друкчије, појављује се у лепшим бојама. Клупа је ипак била боља, помишљах. Брзо устајем са кревета, широм отварам прозор и лежем на под поред мог пса.

КВАРЕЊЕ ИГРЕ

Посматрам дечаке на травњаку: рекао бих да се играју шуге. Све се понавља: игре се наслеђују, нема ничег постојанијег од њих. Играо бих се с њима, ако ме приме. Шта ме кошта да их питам!?

Прелазим са стазе на травњак и полако им се приближавам. Враћам се у детињство и не примећујем да ме опкољавају. Ужасан бол у раменима ме поврати: из грла ми се разлеже крик који, иако сам стегао усне, не успевам да зауставим.

Окружен сам дечацима: нешто ме грде, али ја их не чујем, и показују ми да оборим поглед. На трави, тик уз моја стопала, видим две велике маљаве руке. Рекао бих да су моје. Сигурно су моје јер рукави мог сакоа лепршају на поветарцу.

КРЕВЕТ

Воз одмиче. Следећи пролази тек у шест. Градић је мали, толико мали да не заслужује ни име да му се помене. Хотел не ради због кречења. Кафане су већ затворене. Кад боље размислим, нема се куд.

Улазим у слабо осветљену станичну чекаоницу. Унутра су две дрвене клупе: једна је слободна, на другој спава старији човек. Поглед ми се лепи за дотрајалу клупу. Палим цигарету: после првог повученог дима пада ми на памет да бих могао да раширим марамицу и ставим је преко клупе.

Клупа је неудобна, да сам јуче умро не бих знао да се још увек праве овакве ствари. Неко завирује кроз прозор. Глава налик на бундеву са качкетом час се приближава, час удаљава, али није битна за ову причу јер се више не појављује. Досадно је: да бар имам новине или неко пиће. Матори хрче, бука коју производи пара моје осетљиве уши и буди завист. Благо њему, изгледа као да је решио све животне проблеме.

Преморен сам. Спавао бих, али не знам како. Никада нисам спавао седећи, нити изван кревета. Посматрам клупу, легао бих, али она је тврда и

прљава. Одједном сам свестан беде и ништавила у којима се налазим: никуда више не путујем док се прво не распитам.

Старац отвара очи. Гледа ме. Непријатно ми је. Изашао бих напоље, али сам преморен: боже, шта бих дао за један добар кревет. Још увек ме гледа. Његов поглед је продоран. Наједном ми каже: "Шта ће ти кревет?"

БЛИСКИ СУСРЕТ

Чим ми се укаже прилика, идем на реку. Вода је чудесна, кажу да је и извор живота. Док брчкама преморене ноге, хладна вода ме освежава и подстиче да замишљаам места кроз која протиче. Уједно мотрим да какав користан предмет не промакне: људи у реку бацају понекад и вредне ствари, а она их на својим леђима проноси поред мене. Понеком предмету скрећем пут дугачком мотком коју, за ту сврху, чувам у крошњи оближњег дрвета. Ако је неки од предмета безвредан, растужим се, не толико због његове безвредности колико због моје лоше процене. Зато учим да препознајем праве ствари.

У кривини примећујем тамнозелени предмет. Река је данас умиљата и провидна, па је ово што видим право мало чудо. Вода је спора, готово да стоји. Немам стрпљења: подврћем ногавице и крећем у сусрет. Осећам узбуђење, као и увек. Сада већ журим, премда један део тајне већ откривам: то је пластична кутија са поклопцем. Срце ми куца све брже и брже, крв јури у главу. Савијам се, пружам руке, отварам шаке: не осећам да сам упао у воду до појаса. Али сам зато приправан: са таквом жудњом и таквим припре-

мама ништа не може да ми промакне. Кутија ми улеће у загрљај: потешка је и загонетна. Крећем ка обали с њом у наручју. Спуштам је нежно на траву и седам поред ње. Дуго је посматрам, не дирам је.

Жмурећи подижем поклопац и чекам: срце ми застаје. Најзад се одлучујем, кроз трепавице провирујем у унутрашњост. Плућа ми вапе за ваздухом: чини ми се да је унутра моја глава! Боже! Знам да је моја: нада мном је безглаво тело у мојој кошуљи.

ЗНАТИЖЕЉА

Пењем се уз степенице. Не замарам се: неко ми помаже. Достигао сам извесну висину, али то није довољно за оно што сам наумио. Последње степенике прескачем.

Успео сам. Од висине ми се мути у глави. Стојим пред Улазним вратима. Лупам песницом. Нико не отвара. Ово је стоти покушај. Зашто су увек затворена? Можда бих прво морао некое да се обратим? Али ко је тај, ко?

Знам да не би требало више да се бавим тиме; то је глупо: упропастићу се због тога. Али... више се не враћам. Чекаћу. Неко мора да отвори, кад-тад.

Тишина замара.

Да седнем испред врата?

Леђа наслањам на јака врата. Ноге скупљам и обавијам их рукама: браду стављам на колена. Некакав глас мили ми у уво, само никога не видим. Приписујем га уобразиљи и пажњу посвећујем сату на руци: казаљке су се склопиле. Боже, како време лети!

Још увек пиљим у сат: секундара се брзо окреће, али казаљке као да стоје. Од поднева је протекао тек један сат.

СТАПАЊЕ

Пењем се на литицу изнад града. Више се не сећам када сам се први пут успео, али памтим да сам увек уживао. Гледам доле и осим лепо обојених површина не видим ништа друго. Имам утисак да сам изнад сваког ништавила.

Поред мене се однекуда створи човек у сивом мантилу од балон свиле. И, наједном, пре него што сам могао да му запамтим лик, отисну се у понор. Његов мантил се надуо као падобран, али му то не помаже много: брзо се смањује и стапа са подножјем литице. Ништа нисам могао да учиним.

Из грла ми се само отргло једно кратко: Ах!

ИЗНЕНАДНИ СУСРЕТ

Излазим из кафане. Налећем на пријатеља из младости: нисам га видео годинама. Не могу да се сетим његовог имена, али примећујем да је жут и испијен у лицу.

Хеј! кажем. Здрав си?

Да, каже. Здрав сам.

Сада је, по некој логици, ред на мене да нешто кажем. Само, ја не могу да отворим уста. Прво помишљам да су ми отказале вилице. Али одмах затим схватам да, у ствари, немам више питања за њега. Да ли је могуће да сам толики идиот? Ух, што ми је нелагодно: где ме нађе, у пизду материну.

Ћутање се отегло: да је изводљиво, пропао бих у асфалт.

Он подиже руку и спусти је на моје раме.

Ја и даље ћутим и полако се смањујем.

Он још увек удара по мом рамену.

Ја ћутим и сада сам му већ до колена.

Он је сада чучнуо: његова шака, у овом тренутку већа од мог рамена, и даље ме сабија.

Мени се плаче.

Он леже потрбушке на асфалт и кроз смех ми каже: Добро је, добро је.

ВЕЗА

Кад мало боље размислим, изгледа да сам предодређен да ми се догађају невероватне ствари. На пример, данас. Прилазио сам бучној гомили и само што се нисам онесвестио када сам поново угледао познату сцену. Очи сам исколачио од неверице, али само сам, као и до сада, могао да се уверим да је човек исти. И у овом граду покушава да се убије, кажем покушава, јер увек, пре одлучног корака, дозволи да га ватрогасци покупе са симса. Да се, можда, не завитлава? Пратим га погледом. По први пут почињем дубље да размишљаам о том човеку. Запањен сам. Примећујем да кад год гостује у граду, у коме се случајно и ја налазим, мени се посрећи. И да, којим случајем, неко ово и режира, не бих могао да схватим. Али без обзира на све радим пуном паром. Цепови су ми пуни туђих новчаника.

О ВАТРИ, ПОНОВО

Угасисмо ватру. Још мало и не бих издржао. Силазим с папучице ватрогасног камиона и одлазим право у бифе: хвала небесима! најзад ћу попиту кафу. Идем тешким кораком, изгледа ми да зидови бифеа подрхтавају. Руке ми се тресу док преносим кафу од шанка до стола, а, у ствари, радујем се као мало дете што сада, богу хвала, могу најзад да попијем ту толико жељену кафу. Седам за сто: стављам цигарету у уста, узимам кутију шибица, вадим палидрвце и превлачим његову фосфорну главицу по храпавој површини. Наједном, око мене све гори. О, како гори!

ВАЖНА ЈЕ САМО ЈЕДНА СТРАНИЦА

Пред црквом, ослоњен леђима на камени темељ, седи млађи човек с великим црним наочарима на орловском носу и отвореном књигом у десној руци. Никада нисам видео просјака са књигом: мора да је неки штос.

Приближавам му се.

— Молим Вас, прочитајте ми једну страницу, ако имате времена — огласи се просјак.

Заустављам се. Ћутим. И не дишем. Не верујем да је слеп: моји гумени ђонови су нечујни. Нагињем се и завирујем иза његових наочара, али не могу ништа да утврдим. Машем руком испред његовог носа: не реагује. Наједном сам постиђен. Лагано се спуштам поред њега и узимам књигу из његове руке.

— Тридесет друга страница, молим Вас — рече пријатним гласом.

Текст је занимљив: већ сам догурао до четрдесете стране. Грло ме помало гребе. Прекидам са читањем и осврћем се. Мој нови пријатељ је наслонио главу на темељ. Спава.

ПРЕБИЈАЊЕ ДУГОВА

Време је за уживање. Седим за столом у башти моје омиљене кафане и густирам хладно пиво на благом сунцу. Насред баште, између столова, стоји дугокоси младић у избледелој тексас јакни, излизаним фармеркама и белим кожним патикама. Окреће се полако око себе и погледом прелази преко присутних, као да тражи неког познатог. Поглед му се зауставља на мени. За трен се створи поред мог стола и љубазно ме упита да ли је слободно. Климнух му потврдно главом.

Младић полако седа, спушта руке на сто и почиње да ме посматра: поглед му је бистар и продоран. Посматрам и ја њега, покушавам да се сетим да ли га однекуд познајем. Након извесног времена пита ме показујући кажипрстом на тек начету криглу: "Хоћете ли све да попијете?" Осећам како црвеним у лицу. "Нећу", кажем затечен његовим изненадним поступком и још више необичним питањем. Он скоро неприметно климну главом, лагано принесе криглу устима и отпи један гутљај. После десетак секунди отпи још један гутљај и спусти криглу на сто. "Могу ли да узмем цигарету?" упита гледајући ме право у

очи. Поново осећам како црвеним у лицу. "Само се послужите", излете ми одговор сам од себе.

Младић повуче први дим са очигледним уживањем и загледа се негде у даљину.

Посматрам га кришом док се он предаје пиву, дувану и медитацији. Морам признати да то умешно ради. Наручио бих криглу пива за себе, али ми се изненада учини да би бука изазвана тим поступком нешто покварила.

Цигарета је испушена, пиво испијено. Младић ме погледа, из горњег левог џепа на јакни извади усну хармонику и поче да свира лепу, мени непознату мелодију. Док свира, жмури, рекао бих да у ову мелодију уноси део свог бића. Лепоти овог тренутка не може ништа нити да се додати нити одузме. Али лепе ствари трају кратко.

Младић врати усну хармонику у џеп и унесе ми се у лице. "Господине, мислим да Вам више ништа не дугујем, до виђења!" рече и нагло, као што је и сео, устаде од стола.

ФЛОРА И ФАУНА

Пуне две недеље сам планирао да одем са пријатељима на село. Ја сам градско дете и увек се радујем када се нађем изван града. У градовима је тако уређено да можете само да одете у парк и тамо покушате да на минијатурном простору дочарате сеоске пределе и обичаје.

Сеоске забаве су чудесне, али ја, ваљда не навикнут, никако да се одговарајуће понашам. Увек забрљам. На забави су служили разне ђаконије и пића, па сам ја био халапљив а и попио много.

При повратку сам седео на задњем седишту, гледајући светла других аутомобила, телефонске стубове са жицама, колобране како зује поред нас, црно небо са по неком звездом испред и трудио се да издржим до куће.

Ипак, морали су да заустављају кола да бих ја повраћао по флори и фауни.

НИШТА НИЈЕ СЛУЧАЈНО

Касно је поподне, време када све врви од живота. Мој велики пас и ја спуштамо се низбрдо од наше куће. Пролазимо кроз подземни пролаз и ступамо у главну улицу препуну врућих панталоница, голих ногу, распуштене косе, наочара за сунце, јаких мотора, уличних свирача, заузетих столова, продаваца свега и свачега. Крећемо се кроз све то као опијени. И тако, усред ове предивне гужве, догађа се да полако идемо у сусрет ружном псетанцету са исплаженим језиком које своју господарицу скоро да вуче за собом. Мој велики пас не обраћа пажњу на њих, али ружно псетанце лаје и опасно кидише.

И баш тада летњи пљусак испразни читаву улицу.

ЧОВЕК НА ЗАЧЕЉУ

Јутарњи аутобуси и трамваји су увек пуни. На свакој новој станици, гомила нервозних људи надирала би са улаза, поред кондуктера и возача, сабијала се у безличну масу и опасно нагињала возило на једну страну.

Поново сам каснио на посао. Била је то чисто моја кривица, и страшно сам се због тога потресао. Када смо као и обично ударили у заједнички трк према аутобусу, изненада сам дошао до закључка да ми је живот мучан и безначајан: обично срање. Схватио сам да су неопходне хитне промене. Одлучио сам у тренутку да мој бедни живот учиним занимљивијим и богатијим.

Нагло сам стао и пустио масу да ме обори и изгази.

ШЕШИР

Павле излази на улицу, препун је среће због
повишице.

Каже: Их!

Онда скида шешир и баца га увис.

Шешир остаје горе.

СЛИКА У ПРИЧИ

Изнели су на сто шпагете и разне прилоге. Сипао сам шпагете скоро до врха тањира и посуо их ренданим сиром. Кечап је био близу. Испружио сам руку, али нисам могао да га дохватим. Испружио сам се још више, али опет ништа. У таквим ситуацијама човек се једноставно изнервира: нешто почне да ври у њему. Онда сам жустро устао и дохватио га. Промућкао сам флашу: кечап је излетео уз прасак, као шампањац. Почео је да се слива низ бело, свако нормалан би помислио, обично сликарско платно на зиду, али одмах сам сазнао, наш домаћин га је годинама, из само њему знаних разлога, називао сликом.

Пребледео је. Очи су му се напуниле сузама. Дрхтави кажипрст је уперио у мене. Био је то тужан приказ. Почешао сам се иза ува и одмах обећао да ћу му наручити исту или исто, али он је то одбио.

"Немогуће је насликати две исте слике", промумлао је.

НЕУМОЉИВО УНИШТАВАЊЕ МАЛИХ ЈА

Однедавна су из рукописа почеле да ми нестају речи, тек онако. Без трага и гласа. Дуго нисам ништа предузимао. Мислио сам да сањам или да умишљам. Просто нисам могао да поверујем да је тако нешто могуће. Али, у реченицама су зјапиле белине.

Почео сам да кријем рукописе. Није вредело. Прикрадао сам се кући из дворишта, преко травњака и мотрио кроз прозоре не бих ли спазио лопова. Био сам неуморан у томе, али без успеха. Спавање са рукописима на грудима дошло је на крају, када спаса да сачувам бар кључне речи више није било.

Недостаје ми скоро свака друга реч. Преостале речи постале су сасвим бесмислене.

Не схватам у чему је штос. Питам се шта да радим. Без мојих речи ја сам ништа: од њих сам створио свет по својој мери. И био неко у њему.

ЈЕДНОСТАВНОСТ

Писао сам читаву ноћ, попио пет-шест јаких кафа, попушио безброј цигарета и чекам јутро. Срећан сам и поносан на своје приче.

Узео сам фасциклу и ишетао на улицу. Небо је ведро, али ваздух је свеж. То ми помаже: осећам се као да лебдим.

Уредник нервозно прелази погледом преко рукописа док ја стојим испред писаћег стола. Неки пут трепне, начини гримасу. Или надува образе. Постајем врло прибран када мислим да зависим од нечијег мишљења: тренутно стичем утисак да остали свет престаје да постоји.

Види, почео је неколико минута након што их је, чини ми се, прочитао, једна од ових прича обично је срање, просто – у њој се налази од свачега по нешто, а то је ништа. Друга је изузетна, она је апсолутно предивна и чиста. Оно што би требало да урадиш јесте да једноставно одбациш једну и одабереш другу.

ТЕМПЕРАТУРА 40°C

Сунце напушта прозор, али врућина је и даље несносна. Вентилатор ме бије право у главу. Отпијам гутљај хладног "јелена" из конзерве. Време наједном почиње да ми се враћа уназад. Одвијају се необични призори и сцене, натопљене неком фином сетом:

док сва деца у разреду прате излагање учитеља, ја издвојен од свих седим усамљен и заборављен у магарећој клупи, забављен самим собом,

после часова, при повратку кући, остали деца пред девојчицама вуку моју дугу косу, претурају по мојој торби, бришу слине о моју одећу и покушавају да ме натерају у плач,

повремено ме неко узјаше,

дешава се да ми се сурово подсмевају: број и разноврсност израза су задивљујући,

седим за тастатуром рачунара, са ногама у лавору пуном хладне воде, и измишљам све ово.

ПРИЧА ЗА МОЈ Пи-Си 286

Иако си посисао скоро сву памет света, време те ипак гази. Сваког дана све више застареваш. Замена старих картица само је кап у мору. Монитор ти губи боје. Моје писање је дуготрајно а руке тешке. Тастатура се распада док хард-диск почиње да отказује и повремено загуби неку моју мисао.

Ако успемо да продамо ову причу, купићу ти новог миша.

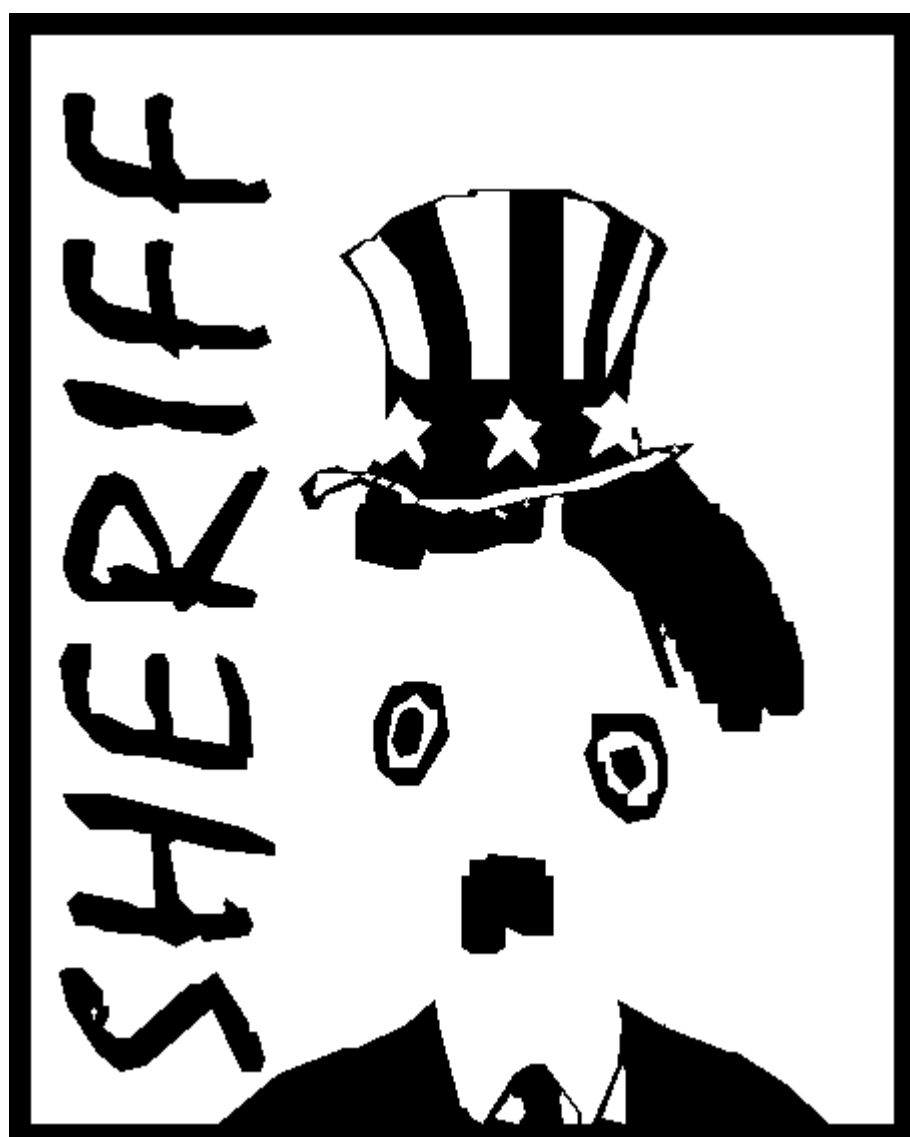
ПРЕПОЗНАВАЊЕ

Из кухиње нико не би да износи ђубре. Главни кувар једноставно неће: може му се. Само стоји и врти палчевима. Када се нека канта напуни, викне: Ђубре!

Неко, можда баш и ја, оставља посао и прилази.

ЈА

Агејев, Албахари, Аполинер, Аристотел, Басара, Барт, Бартелми, Бекет, Бернхард, Борхес, Бретон, Буцати, Буковски, Цицерон, Црњански, Чаплин, Чехов, Ћопић, Дали, Давичо, Дилан, Драгојевић, Џегер, Џојс, Ћоковић, Ћото, Елијар, Еркењ, Фелини, Фриш, Гагарин, Генон, Гомбрович, Гробаров, Хандке, Хармс, Хегел, Хендрикс, Хесе, Храбал, Иго, Илић, Ја, Јерофејев, Јонеско, Карвер, Казаков, Кери, Кирико, Коцјан, Кортасар, Куросава, Кусњевич, Кувер, Лотреамон, Љермонтов, Мандијарг, Марадона, Маркес, Мекјуен, Михалков, Милер, Мрожек, Набоков, Њутн, Орвел, Ортега и Гасет, Пантић, Паске, Павковић, Пеле, Пинчон, Попа, Роб-Грије, Сачмо, Селинцер, Сингер, Сиоран, Смоктуновски, Солжењицин, Соловјов, Шејка, Шекуларац, Шијан, Шкворецки, Шулц, Тацит, Тесла, Угринов, Урекар, Величковић, Зола, Жари и тачка

КОКА-КОЛА

Када сам био мали, за Београд се путовало возом. Увек би преседали у Лапову. Воз смо, као и сви путници, чекали у загушљивом ресторану железничке станице. Ја бих, док би се родитељи забављали картама, натезао кабезу из флашице са белим порцеланским затварачем. Тада бих обавезно буљио у плакат на зиду изнад шубера и питао се је ли "кока-кола" боља.

Слика: Плакат на зиду изнад шубера *

ДОЧЕК

Град је окупан јутарњим сунцем. Као никада пре. Високо обешене заставе лепршају изнад наших глава. Око наших танких вратова шепуре се чврсто свезане пионирске мараме, црвене као крв. Стојимо уздигнутих чела, поређани под конац, у ставу мирно. И чекамо.

Пролазе минути, можда и сати. И ништа се не догађа. Сунце нам је већ иза леђа. Нико се не помера: када би наишао неко са стране, помислио би да се налази у музеју воштаних фигура. Наједном, оглашава се блех-музика. Док се око нас пролама аплауз, бљештави воз се лагано примиче станици. Тито маше кроз полуотворени прозор. Његово преплануло лице широко се осмехује, као да жели да нас све обухвати тим једним осмехом. Наши погледи су укочени. Не дишемо. Срца су нам скоро стала. Ноге не осећамо, имам утисак да лебдимо. Воз се не зауставља, почиње да убрзава и да се полако смањује, али Титова рука се јасно види.

Десет је испод нуле, рече неко иза нас.

КРАТКА СЛУЖБЕНА БЕЛЕШКА

Везао сам га каишем за глежњеве. Када су га обесили, дошао сам у хотел и почео да се пакујем за пут. Истим каишем сада везујем кофер.

Осећај је исти.

ДАРОВИ СВЕТОГ ГРГУРА

Како време пролази мој отац постаје све чуднији: не слуша, окреће ми леђа и лије сузе тако да сам у сталном послу због његових мокрих груди: плашим се да не назебе. Морам да пазим и да ми се не укаки: држим га на ноши и по пола сата; не воли ношу, док не обави посао, устаје сваки час и проверава да ли је нешто испало. Једном, да направим штос, убацим палидрвце у ношу. Мислио сам да ће да се збуни, али он се толико обрадовао да је дуго пљескао длановима.

*

Звоно ме прену. Отварам врата. Двојица у кожним капутима пролећу поред мене. Високи хвата мог оца за кравату, а мали му потура под нос некакве папире. "Хајде, потпиши" – замахује високи песницом – "или ћеш сазнати шта све могу да направим од тебе!"

"Таман посла" – одговара мој отац смирено.

Високи схвата да његови напори морају да буду већи од потреба. Очеве руке висе низ тело као пришивене: наизменично се мешају урлици бола и очев пркос који доприноси, без сумње, читавој ствари. Можда су ударци високог прејаци, можда се исувише труди, али осим крикова

ништа не може из оца да истера, чак не успева ни сузе да му натера на очи.

*

Мој отац понекад неће да једе. Ја га лупим по затиљку и он проједе, али ме увек, скоро увек, пређе и упропасти мој труд. Замислите, стави прст у уста и поврати моју муку. Онда ми се весело обраћа показујући уповраћано место на тепиху и усхићено извикује: "Просуо сам га! просуо сам га! просуо сам га!..."

*

Мог оца буде пре сванућа и некуда одводе. Увече га избацују из аутомобила: редовно удара главом о капију и ја морам да га увлачим у кућу.

*

Мој отац цепа књиге и омета ме у учењу. Везујем га за столицу, а он стално понавља: "Хоћу да учим, хоћу да учим..."

*

Мој отац сваки дан качи своје ратно ордење, узјахује дрвеног коњића, високо замахује летвом и виче: "Ура! ура! ура!"

Гледам час њега, час његову слику на зиду: тамо седи на правом, белом коњу и држи праву сабљу у руци. Срце ми се цепа, почињем да плачем док се он забавља.

*

Мој велики отац, велики ратни херој, носи ме на раменима, трчи кроз парк а ја витлам дрвеном сабљом и вичем: "Ура! ура! ура!"

И уместо да се веселим, због те слике, ја почињем да ридам. И урлам на њега: "Ниси умео да живиш у миру! Ниси умео да живиш у миру!"

*

Од када је мој отац враћен са Светог Гргура, прегледам новине пре него што их унесем у кућу: све фотографије мора и острва исецам и бацам у ђубре. Нисам то урадио само када је стигао из робијашнице, и он је деболирао кућу, оборио ме на под, стегао за гушу и викао: "Дај ми пиштољ! Дај ми пиштољ!"

*

Мој отац нема ни један зуб па, и због тога, слабо једе. Водим га зубару. Зубар му каже да зине како би узео отисак за вилицу, а он се отима и хоће да скочи кроз прозор.

*

Мој отац клечи на поду и иглом боде бубашвабу. Не разумем какво му је то задовољство. Сваки пут кад је прободу каже: "Инсистирам на болу."

*

Кад ми време дозволи водим оца у забавни парк. И прво га стављам на рингишпил. Да га само видите, тада његовој срећи нигде краја. А мени, мени се груди надимају од тог призора, ваздух се сабија у плућима и имам утисак да ћу сваког тренутка да полетим.

ПРИЧА О ПУКОВНИКУ

Пуковник одавно никуда не излази. По читав дан стоји иза завесе: пажљиво мотри улицу. Мотри све и свакога: своју жену, пријатеље, непријатеље, псе луталице. С времена на време бацци поглед на зидни сат. Само понекад, када мора, напушта положај. Жена га посматра с леђа. Сада је напрегнут као струна: до ушију му допире весела мелодија. Иза живе ограде појављује се поштар. Зауоставља се на стази, десетак метара од куће. Док пребира пошту, стопалом даје такт мелодији која силази са његових скупљених усана. Пуковник се мало сави у телу: као да се спрема на скок. У том положају већ је петнаестак секунди: чини се да не дише. Нагло помера завесу: у рукама му је праћка. Нишани.

— Пуковниче, шта то радиш?! — пресече га жена оштрим гласом.

— Тишина, уплашићеш ми поштара — одговара пуковник шапатом.

— То није лепо — каже жена.

— Али ја...

— То није нормално — каже жена љутито.

— Али ја... волим. ЈА ТО ВОЛИМ!

Жена застаде и лагано спусти руку у џеп кућне хаљине, извади праћку и нанишани. Камен се одби од пуковникове слепоочнице.

ЛЕТЊИ ЗАЛАЗАК СУНЦА

Власт ми се више не пење на главу. Није ми ограничено кретање. Више не. Али ја скоро никуда не идем: највише волим да седим у својој соби. Са свог прозора посматрам летње заласке сунца, двориште и своју жену.

Моја жена седи на трави и певуши. Поред ње протрча наш кућни љубимац и снажно залаја. Стресла се и зачуђено погледала у пса. Видим мачку како покушава да се дочепа олука. Мени грунуше сузе на очи.

Изненадиле су ме сузе.

Тако изненађен одлучио сам да се истуширам.

ГРЕШНА ДУША

Родриго Борџија био је душеван човек, чак душевнији од многих папа, пре и после њега. Волео је, може слободно да се каже, све и свакога, али према деци је, ипак, био најосећајнији. 28. јуна 1498. године решио је да их лепо забави. На-ређује да се отворе инквизиторски подруми. Уводи децу унутра, а деца као деца: вриште од среће, дрндају справе за мучење, развлаче ланце. Папи се усне благо размичу. Хвата једног малишана и ставља га у крило. Дечак се врти у крилу: дупенце му је врело. Господе! Где ће ми душа? — помисли папа.

КРЕАЦИЈА

Вођа воли да се извали у меку фотељу пребацујући ноге преко наслона за руке. У том положају свашта му пада на памет. Такав положај и мекоћа фотеље стварају утисак бестежинског стања, зато су му мисли, вероватно, слободније и плодоносније. Док он тако седи, прекрштених руку и погледа упртог у замишљену даљину, генерали стоје пред њим мирно, скоро не дишући.

Зашто је тоалет папир увек једнобојан? – на једном се огласи Вођа. Окружен сам уметничким делима, све је исликано до најмање ситнице – само је тоалет папир празан. Док губим време на ноћној посуди, хоћу да држим у рукама папир који ће да ми покреће мисли, јер вођа мора увек да размишља. Сва је срећа да сам и сликар па сам нацртао себи шару. Ево, узмите цртеж, и да буде одштампан до сутра!

Слика: **Вођа**. Шара за тоалет папир. Туш на хамперу, 20 x 10 cm.

.....

Напомена:

Поштовани читаоче, "Шара за тоалет папир" намерно није репродукована. Остављена Вам је могућност да, за тренутак, замислите себе у улози вође, уцртате у оквир своју шару и тако, можда по први пут у животу, утичете на крај нечије приче.

АМЕРИКА ИМА РУПУ

"Од кад постоји земаљски глобус, није виђено да је једна нација успела, скоро широм света, да толико снизи интелигенцију, моралност и квалитет човека. Ја оптужујем Сједињене Америчке Државе да су починиле и да чине непрекидни злочин против човечанства."

Анри де Монтерлан

Звони телефон, подижем слушалицу и чујем кума: "Пасош ми је у америчкој амбасади. Србијо, ћао! Ниси ми више потребна."

АМЕРИЧКИ ВОЈНИК ЈЕ ПРИПАДНИК НАЈБОЉЕ ВОЈСКЕ НА СВЕТУ. Крагујевац, Србија, 21. јануар 1991. Пијем кафу и гледам SKY NEWS. Пустиња у Ираку. Посматрам дomete операције Пустињска олуја. Заробљени ирачки војници љубе чизме америчким војницима док им ови уз грохотан смех просипају "кока-колу" по ошишаним главама.

Водим деду на јахање. Има неку смешну, плехану униформу и дугачку мотку: стидим се због тога. Узјахује коња, мамуза га и увек јури

према оближњој ветрењачи. "Ђиха! Ја сам Дон Кихот!" виче он. Баш тако: "Ја сам Дон Кихот".

УГРОЖЕНА БЕЗБЕДНОСТ АМЕРИКЕ. Могадиш, Сомалија, 31. децембар 1992. (ВВС) – Амерички председник у посети америчким победничким трупам у операцији Повратити наду. Том приликом дао је следећу изјаву: "Сомалија је угрозила националну безбедност САД. Због тога ћемо је уз помоћ осталог мирољубивог и демократског дела човечанства сурово казнити."

Опијам се једном недељно. Пијем док не повраћам. Док ми држе лед на челу, проклињем вино.

ВОЈСКА ПЛАНИРА ДА ЗАМРЗНЕ ТРИ МИЛИОНА СРБА. Милано, Тенеси, САД, 1. јануар 1993. (АР) – Војска планира да замрзне и премести три милиона Срба који су се населили пре хиљаду година у Босни и Херцеговини и на тај начин угрозили виталне интересе САД. Пол Лефевр из Одељења за унутрашње послове САД, које такође ради на том плану, јуче је изјавио да ће Срби бити попрскани двома хемикалијама, што ће резултирати брзим губитком телесне топлоте. Ово ће се извести, рекао је, у некој ноћи када температура буде сасвим ниска.*

Деда укључује видео и прекида бабину омиљену сапунску оперу. На екрану црња наизменично шеви две дугоноге плавуше: подразумева се да је слика зачињена одговарајућим стењањем. Баба окреће главу од ТВ екрана, скида наочари, демонстративно гаси слушни апарат и каже: "Кад се пређе црта, лако се стиже у ништавило."

АМЕРИЧКА ВОЈСКА ПОБИЛА САМО НЕОПХОДАН БРОЈ ИРАЧКИХ ЦИВИЛА. Вашингтон, Бела кућа, 13. јануар 1993. (CNN) –

Представник за штампу Беле куће изјавио је вечерас, на конференцији за штампу у Белој кући, поводом поновног одбрамбеног америчког напада на Ирак: "Цивила смо побили само колико је било неопходно."

Деда воли да се игра. Има велики сто. Сваког јутра на њему је нова играчка. Јутрос су то свежи бели бубрези, дар његовог касапина. Не зна шта би с њима. љут је. Устаде и лупи левом шаком по столу: бели бубрези поскочише. Баба и ја се згледасмо. Деда се мало трже, лице као да му омекша а усне се развукоше у осмех. Брзо лупи десном шаком по столу: бели бубрези поново поскочише. Деда подврисну и настави да лупка наизменично, у лаганом ритму.

Женева, Уједињене нације, 23. јануар 1993. (SKY NEWS) – Високи функционер ОУН, који је желео да остане анониман, изјавио је нашој дописници: "Уједињене нације служе као покриће сваког америчког насиља над правима и слободама народа."

Звони телефон, поново кум: "Хеј! Купио сам кариране панталоне. И привикавам се на америчку храну: по цео дан једем хамбургере. Да не заборавам: и наливам се "кока-колом". Надам се да ћу због тога, једног дана, бити very, very happy."

WATER CLOSET

Пада киша у граду. Јака киша, али не довољно јака да спере штроку са улица. Касно је да се негде склоним: и гаће су ми мокре. љут сам: у јануару треба да пада снег. Стижем кући. Стављам јакну на радијатор, остале крпе убацујем у вешмашину и одлазим у купатило. Лежање у кади ме је препородило. Отпијам гутљај шверцованог вискија и бацам се у фотељу. Цигарету и ТВ палим истовремено. Нисам ухватио почетак, али мислим да се ради о америчком филму. Брачни пар на екрану ми је познат? Гледам. Старија госпођа критикује свог мужа због расипања новца пореских обвезника на хуманитарну помоћ и Плаве нокшире. "Шећеру, хуманитарна помоћ изглад-

нелим и ратујућим је права ствар", одговори јој муж и плесну је по увелим гузовима. "Шта бисмо радили са храном којој је прошао рок употребе? Шта бисмо са лековима произведеним пре пет, шест или десет година?" – пита је муж док сипа виски у дубоке чаше. "Све бисмо бацили на ђубре или уништили, а то, шећеру, кошта. Кошта и загађује нашу лепу земљу, наш ваздух, нашу воду", мало застаде, почеша шуљеве, убаци лед у чаше и настави, "а добијамо: здраву животну средину, паре од УН и захвалност човечанства."

Водим деду на јахање. Сада је обучен и опремљен као каубој. Уперио је коњушару колт међу очи. "Ха! пази шта радиш. Ја сам Вајат Ерп!" каже он. Да, тако је казао: "Ја сам Вајат Ерп".

СЈЕДИЊЕНЕ ДРЖАВЕ УМОЧИЛЕ ПРСТ У ВРЕЛИ БОСАНСКИ ЛОНАЦ. Вашингтон, Бела кућа, 24. фебруар 1993. (AFP) – Амерички председник издао наредбу да ваздушно-десантна операција, тајно названа Операција падобранско одношење ђубрета, може да отпочне. Како транспортним авионима прети опасност од ватре свих могућих противавионских система са зе-

мље, бацање хуманитарне помоћи одвијаће се са великих висина.

Потребна ми је само једна реченица да завршим причу. Може и проста, али права. Жена ми стоји иза леђа и, осећам то, чита мој рукопис. "Зашто пишеш само о будалама? Што не пишеш као остали: о љубави, мору, сунцу, цвећу, о земљама на пример?" пита ме милујући ми рамена. "Не уmem", рекох после дужег размишљања.

ХИТЛЕРОВА ЛОБАЊА НА ПРОДАЈИ. Бон, 25. фебруар 1993. (DIE WELT) – Данас је обелодањено да су у Москви у руском државном архиву пронађени, наводно, Хитлерова лобања и подаци о његовим последњим данима. По речима директора архива, Сергеја Мироњенка, Хитлерова лобања ће бити продата. Директор је заголицао знатижељу новинара спомињући да постоји "сензационалан материјал" о приватном животу немачког фирера и његове љубавнице (на крају жене) Еве Браун, одбијајући из комерцијалних разлога да тако изазован штоф крчми бесплатно пред њима. Из поузданих извора са знајемо да је америчка влада условила могућу доделу кредита Русији поклоном у виду горе поменуте лобање.

"Што не пишеш о страдању Срба у овом рату?" пита ме баба. "Не уmem", кажем јој после краћег размишљања.

Изнервиран бабином упадицом прекидам с писањем и укључујем телевизор. Помаља се дебела грана. Око ње је омотан дебео конопац. Камера га прати и полако се спушта према земљи — негде на средини, између гране и земље, види се крај канапа: завршава се омчом. Камера се мало удаљава и видим како је омча обгрлила врат немачком овчару. Камера се лагано спушта пратећи грудни кош и стомак несрећног пса: распорени су читавом дужином. Камера иде даље и зумира картон који је бодљикавом жицом причвршћен за задње ноге. Јасно се види натпис исписан црвеном бојом: "СРПСКА СВИЊА".

Звони телефон. Мој пријатељ, даровити писац, плаче у слушалицу: "Ужас је моја једина тема. Али ужас рата који се надвија над мојом земљом све теже подносим: плачем над несрећом свог народа. Дивим се јунацима на бојишту, али нисам спреман да узмем пушку у руке: изгледа да немам муда за то. Немам! мој Господе."

УРЕЂУЈЕ СЕ ЛОВИШТЕ ВЕЛИКЕ СИЛЕ.
Пекинг, 26. фебруар 1993. (THE NEWS) — Кинески листови пишу да се са окончањем хладног

рата и распадом Совјетског Савеза губи утицај Русије на Балкану. На тај начин Америка остаје једини власник Ловишта. Како сазнајемо из поузданих извора, Америка је већ почела са уређивањем Ловишта. Сазнајемо такође да ће приступ бити дозвољен само онима који буду могли добро да плате.

Звони телефон. Поново мој кум: "Нема ништа од моје америчке визе. Те демократе су ми казале: 'ПОПУЊЕНО'. Покушај да ми то објасниш. Мораш!" "Хоћу, боли ме курац", кажем и спуштам слушалицу.

БЛОКАДА СРБИЈЕ ЈЕ УСПЕЛА. Вашингтон, травњак испред Беле куће, 25. мај 1993. (CNN) – Председник довршава шишање траве. Задихан стаје испред камера и даје следећу изјаву: "Блокада Србије је успела. Српска деца више неће видети чоколаду."

Водим деду на јахање. Сада је обучен као Индијанац. И коња је офарбао. Затеже лук и отпушта стрелу. Стрела се зарива у мапу света коју је причврстио на оближње стабло. Не сјахујући извлачи стрелу и каже ми: "Хеј! Америка има рупу." Одлично сам чуо: "Америка има рупу".

Примећујем да је пролеће најзад стигло. Одлазим изван града на реку да на миру размислим

о данима који ми предстоје. Склизао сам се низ обалу узвитлавши прашину. Зауставио сам се код саме воде. Ближи се вече, нисам размишљао, само сам буљио у воду. На лице ми слете комарац. Пљеснух се по образу и убих га.

.....

Напомена

* Поднаслов и текст у пасусу преузети су, са извесним изменама, из приче "Одласци" Доналда Бартелмија.

САН ИЛИ ПРЕДОСЕЋАЊЕ ГРАЂАНСКОГ РАТА

Данима чучим у подруму: жедан, гладан, промрзао, усамљен, док се около води рат. Извлачим се из скровишта, а знам да не бих смео. Кришом се крећем улицама, наилазим на избежумљене очајнике: стоје као приковани и деру се. Прелазим на другу стране улице и убрзавам кораке. "Не дај се уплашити. Па забављамо се!" више неко за мном.

Залутао сам. Чује се пучњава и вриска. Видим људе са црним тракама око глава како стрелјају по сокацима. Видим криве ножеве како кољу по капијама: пререзане гркљане бацају у камионе. Стојим обасјан светлом рефлектора. Подижем руку да заклоним очи. Збуњен сам. Бленем у своју шаку: има облик мртвачког сандука. Окрећем главу према мраку: Смрт ме посматра из прикрајка разрогачених очију, и не трепће. Огрнута мраком изгледа злокобно и страшно, али ипак ме привлачи, о, како ме привлачи!

Слано код Дубровника, 25. јуна 1990.

ИЗМЕЋУ ДВЕ ВАТРЕ

Није ми ограничено кретање. Више не.

Идем главном улицом. Ходање је, кажу, наизменично стајање и падање. Решио сам да идем до краја, па шта буде. Нема више тумарања.

Прсти ми вире из ципела, али због прљавштине, на први поглед, то се не да закључити. Отуру и да не причам: види се дупе сирوماху.

На раменима ми чуче, од рођења, две птице грабљивице, обе накриво насађене. Чекају да погрешим. Али, ја не грешим више. То није због памети, већ зато што сам све грешке испуцао. Оне то не знају.

За нама се вуче мој пас. Какав је то пас био! Не верује ми више, и зато му је длака изгубила сјај, зато му је поглед оборен.

Остављам градове за собом. Успаване градове. Ни моје птице нису успеле да их пробуде. Овај је последњи и више ми није стало.

Наши кораци одзвањају пустим улицама. Ако се ова аветињска бука настави, бојим се да ће ми тело и душа доћи у несклад.

Рамена су ми усрана од ових птичурина, али једино што могу да учиним је то да слегнем тим истим раменима.

Птице почињу да се свађају. Додуше, одувек су то и радиле, али како се приближавамо ивици града, свађа постаје све жешћа. Говоре све луђе и луђе ствари. Прљаве ствари. Страшне ствари. Моја глава се налази између две ватре. Сигуран сам: оне се више никада неће помирити.

Изван града смо. Исток и Запад су будни. Посматрају нас. Имам утисак да нешто чекају.

Наједном, грабљивице се сударише кљуновима. Скочи варница. Појави се пламен. И све око нас поче да гори. О, како гори!

— Бежи из ватре! — довикује мој пас.

— Како да бежим кад овако лепо гори — одговарам.

.....

Напомена:

Ова прича је писана за конкурс радио-емисије "ОЗОН" 1988. године. Како није била заступљена, са осталим мојим причама, у зборнику "Ослушкивање тишине" (1989) сматрао сам је безвредном и као такву одбацио. Али сам поједине реченице, сматрајући их допадљивим, употребио у другим причама које су објављене у неким зборницима и у самосталној збирци кратких прича "Одело за одлазак" (1997).

Неочекиваном појавом ове одбачене приче у антологији "Мамихлапинатапеи" (1998) догодила се чудна ситуација: прича, која је прва настала, састоји се од "својих" реченица које се налазе у другим причама.

ОДЛУКА

Авиони се приближавају у бришућем лету. Окружени плаветнилом и преливени сунчевим зрацима измамљују уздахе. Брзо се губе из нашег видокруга оставивши нам буку својих мотора и широке беле трагове. Мало затим, у даљини зачусмо прве експлозије. Примећујемо и прва рушења. Налеће друга група авиона: бомбе које се одвајају од њихових крила претходница су нових потреса, рушења и пожара. Кроз буку, дим и прашину пробијају се јауци. Мој син неће да се помери од подрумског прозора. Почиње да се тресе. Плашим се за њега. Покушавам да га одвојим од прозора, али он се не да.

Непоновљиве боје града у пламену као да привлаче нову групу авиона. Мој син се окреће ка мени и гледа ме широм отворених очију. Ја нисам јак човек: сузе ми навиру и више га не видим. Али чујем његов узбуђени глас: – Тата, кад порастем, постаћу пилот!

ПОЛИЦИЈСКИ ЧАС

Град је поново замро. Кад га погледам с прозора, на његовом црном и непомичном лицу не видим ништа занимљиво. Ако га добро загледам, примећујем да не дише. Ако се још више напрегнем, примећујем да у њему уопште нема живота. Имам утисак да то није онај град у коме сам се учио првим корацима. Само изнад мене, у стану непријатељског официра, одвија се живот. Страсни уздаси, као и свако вече, ремеће ову гробну тишину. Додуше, нису прегласни, али ме чине страшно усамљеним. Одлазим у другу собу и поново посматрам град: пролазимо заједно кроз још једну ноћ, и све нам је горе. Окрећем леђа прозору и полако се спуштам у наслоњач. Уздаси, у стану изнад, постају све гласнији. Гледам испред себе и гурам кажипрсте у уши. У великом огледалу, при пригушеном светлу собне лампе, назирем свој намргођени одраз. Скупљен у наслоњачу, са прстима у ушима и опуштеном доњом усном личим на мајмуна, али и то је нешто. Више нисам сам.

ШТИТ

Повлачимо се. Брисани простор. Светлост ракете затиче нас на ногама. Митраљез се огласи пре него што смо успели да се бацимо на тло.

— Рањен сам — застења Адам.

Вилице су ми укочене од страха: не могу ништа да му кажем. Да ми је да се домогнем шумарка, тако је близу.

— Не осећам ноге! — виче очајнички.

Његови јауци ометају ми мисли. Не могу да га ућуткам. Ракета прозвижда изнад наших глава и распуче се. Светлост, митраљез и све ближи лавез паса гоне ме у очај. Почињем да мокрим, осећам топлину на стомаку. Проклета светлост!

— Извући ћеш ме одавде, нећеш ме оставити? — пита ме изнемоглим гласом.

Светлост полако нестаје, али лавез паса постаје гласнији. Могу ли некако да стигнем до шумарка а да не будем погођен? Мозак ми ради све брже: једна случајна мисао даје ми снагу. Скачем на ноге и навлачим Адама на леђа.

— Хвала ти — простења Адам и заплака се.

Крећем се брзо. Његове цокуле ударају по мојим листовима. Светлост нас поново обасјава. Чује се пучњава. Осећам како се трза. Загрљај му

слаби: полако се опушта и постаје ми све тежи и тежи. Али то није више важно – већ сам у шумарку.

**АКО САМ ДОБРО РАЗУМЕО,
ПИТАТЕ МЕ КАКО САМ СЕ ОСЕЋАО
У ТРЕНУТКУ КАД МИ ЈЕ НЕПРИЈАТЕЉ
ПАЛИО КУЋУ? ТО?**

Дивно, то ми је један од најлепших тренутака у животу. Тада нисам био тамо па нисам ни знао да ми пале кућу.

РУЖЕ

Вожња је нелагодна и кад пут вијуга шумом и кад пролази кроз спаљена села. Дуги редови порушених и спаљених кућа с обе стране пута остављају суморан утисак. Набујали коров и грање неорезаних воћака и осталог дрвећа, који већ пету годину неометано расту, понегде скривају рушевине и цели приказ чине мање сабласним.

Заустављам ауто испред моје куће. Грмови црвених ружа, које сам давно посадио да би улепшале двориште, сада се пењу по остацима прочеља куће, улазећи у рушевину кроз негдашње прозоре.

Господе! Никада нису биле овако лепе.

ОДЛАСЦИ

1.

гледам је лепа је још увек је волим водили
смо љубав сваки дан па сваки други па петком па
с мене па на уштап али сада чисто да се отресем
покушавам да је подсетим на стара добра време-
на згуза али прекасно поче рат паде бомба паде
зид бежимо у подрум гологузи голоруки

у подруму гужва смрад плач извлачимо се
потрбушке укочених закрвављених очију напо-
љу мрак блато бука прелазим погледом преко је-
два видљивих згрчених тела

с лева надесно с десна налево померамо се
гологузи голоруки помера се сваки од нас и сви
заједно померамо се са запада на исток или са
истока на запад у мраку у блату мучење хладно-
ћа

гурам вучем нога се опружа рука се савија
сви зглобови раде глава сустиже руку потрбушке
предах

то се дешава у простору ничијем простору
који се овде узима као пут у слободу пут у сло-
боду према истоку или према западу чудно а и
смрт вреба према западу и према истоку по пра-
вилу па било нас четворица или милион

значи и четворица и милион
ниједан коначан број било парни било не-
парни

2.

спреман сам колена на слами дупе у ваздуху
шаке на земљи раширене као стопала јасно као
дан бол у куковима дупе се мрда глава још увек
бистра хтео бих кући коначно

у штали мрачно али видим сваку сламку на-
пољу се оглашава пиштољ бар три четири пута
понеки јаук можда врисак или нешто слично

четвороношке до врата могао бих тако и на
крај света ако треба четвороношке на пут око
света на коленима руке предње шапе очи два пр-
ста изнад тла

подижем главу вирим кроз пукотину напољу
деру кожу направе рез око појаса па је онда свла-
че као џемпер

лежим потрбушке у мраку у слами застој
нигде не путујем назирем велики џак брзо му
прилазим

савијених колена повијених леђа стискам
џак уз стомак значи сад сам на боку држим га
џак реч је о џаку једном руком иза леђа подвла-
чим га под главу не испуштајући га бојим се да

ћу га изгубити ако будем брз завући ћу у њега
главу па рамена главом ћу дотаћи дно

3.

једино понека слика и мајчин глас ето у не-
каквим часовима пре него што је отишла рекла
ми је да се чувам није рекла ни чега ни зашто ја
сам поштовао ту њену бригу и успео сам жив
сам уколико је ствар у томе

па још једна слика још једна већ трећа мо-
жда их ускоро више неће бити ја од главе до пете
и лице победника гледам га одоздо не личи ни на
шта

огромне главе са шеширом пуним цвећа и
птица нагнут над мојом седом косом поглед му
пламти строгошћу

укратко укочен клечим на некој пољани ру-
ку стиснутих да прсну молим га по његовим
упутствима

још није готово жмури и запева на мени не-
познатом језику ја кришом гледам у његове усне

завршава опет ме гледа ужареним погледом
ја брже-боље дижем свој и понављам све тумбе

ваздух трепери од зујања инсеката

у трену трену којим пролази сва моја про-
шлост хватам лептире

сецкам лептирима крила маказама на уске
тракице једно па друго понекад за промену и оба
одједном и пуштам на слободу тело

4.

за једну особу предвиђено је пет килограма
мислим жита о житу је реч несамлевеног за чети-
ри члана значи четири пута више што би по га-
рантованим ценама уз бонове коштало 20 па се
исплати стати у километарски ред жито се дели
из цакова од по педесет килограма зато је по-
ребно имати кесе једна кеса кошта 500 за дваде-
сет килограма жита треба 20 за четири кесе 2000
што значи без сопственог цака ништа

сам цак на додир пријатан мали некад слу-
жио за угаљ двадесет килограма јута влажна сти-
снем цури сад али некад давно давно бескрајно
дуго почетак овога живота друкчије је изгледао

па се придигнем на лакат завлачим у њега у
цак реч је о цаку завлачим руку милујем жито
покушавам да бројим зрна једно по једно немо-
гуће једном руком и даље покушавам једног ће
дана бити могуће

изручити жито на земљу вратити зрна у цак
једно по једно немогуће немам снаге бојим се из-
губићу

апетит слаб зрно жита чини ми се буђаво
жваћем буђаво без бриге нећу умрети никад нећу
умрети од глади

5.

ухвати ме да спавам сан а ја чим легнем ја
на жалост одмах устанем па сам нервозан стра-
шно сам бесан

онда се сетим онда се враћам њој мојој сло-
бодној шаци радије него неком другом делу тела
помаже кад ничег нема слика снова сна повода
за размишљање говорим што ми пада на ум сла-
бим покретима доњег дела лица мрмљам

долази ми до очију не видим је затварам очи
нешто фали иначе су ми очи обично затворене
или отворене

ако то није довољно мрдам је шаку реч је о
шаци десет петнаест секунди затварам очи пада
завеса

сан

дат ми је сан као варам жену као окусио сам
љубав са неком женицом по мојој мери која и са-
ма сања и то у сну о мушкарцу по својој мери то
ми је у животу дато овај пут

.....

Напомена:

Поједине реченице су преузете из романа "Како јесте" Самјуела Бекета и, с незнатним изменама, уграђене у ову причу.

ОСЕЋАМ НЕЧИЈЕ РУКЕ НА СЕБИ

Плажу прекри талас и поплави замак. Запла-
као сам. Моје дело се истопи као коцка шећера.

* * *

Крећемо у ноћ огрнути тешким оружјем, али
довољно снажни да бисмо се одржали на ногама.
Налазимо се под огромним сводом осутим ма-
лим светиљкама. Крв испарава. Страх нас полако
обузима. Више се не види ни прст пред оком: на-
трчавамо један на другог. Ћутимо.

* * *

Прескачемо нагомилане лешеве. Видим куће
без сенки... и дрвеће без сенки. Јуримо за коњи-
ма који су нас збацили, али убрзо одустајемо: на-
ши пси су се окренули против нас и затворили
нам пут.

* * *

* * *

Вриштим.

Мрки је мрак. Осећам нечије руке на себи.

– Смири се, смири се, пробудићеш децу –
шапуће ми моја жена и навлачи јорган на мене.

БУМ!

Док сам скидао са Интернета америчку игрицу о хватању Осаме бин Ладена, прекинула ме је сподоба у карианом оделу што је кроз отворена врата ушла у моју собу. Са собом је унела торбу пуну америчких летећих војника и пустила их да лете око мог лустера и испуштају гованца на мој тепих и мој намештај. Покушавала је да ми их прода за по сто евра сваког. Најзад се сагла и сасула ми у уво: "Српски војник је одличан летач, руски војник достиже брзину звука, али амерички војник лети брзином светлости и постаје невидљив. STEALT!"

Одувек мрзим трговачке путнике, а од рата наовамо осећам и велико гађење према војсци и војницима. Устадох да узмем спреј против инсеката, али се кариани постави испред мене и заузе позу професионалног боксера. Онда сам га молио да своје војнике спакује назад, али он ни да чује.

Изнервиран његовим одбијањем потегох "калашњиков".

КРАТКА ПРИЧА О СТАРОМОДНОЈ ЉУБАВИ

*21. септембра 1998. године одигра-
вала се Планетарна приредба. ТВ пренос
саслушања Председника САД пред Вели-
ком поротом. Пред камером, у једном
кадру, стоји човек. Покушава да дефи-
нише секс читава четири часа и пет ми-
нута пред очима човечанства. И зноји
се. И извињава: нацији, жени и ћерки. И
прави се невестит.*

Писмо:

Лепи,

Одбројавам дане на календару до избора.
Тако сам сигурна да ћеш ме викенд после избора
позвати да те посетим, да ћеш ме страшно пољу-
бити и рећи да не можеш да ишчекаш да ти се
вратим. Питаћеш ме где желим да радим и рећи
ћеш нешто у стилу "сматрај то готовим" и тако
ће бити.

Твоја Јулија.

П. С.

О, Лепи, моје цртачко умеће дозвољава ми да могу и кроз цртеж да изразим своју љубав.

* * * * *

28. фебруара 1997. госпођица Моника посетила је Белу кућу због посла у име Пентагона. Отишла је у канцеларију госпође Кари. Госпођа Кари је послала поруку Председнику: "Госпођица Моника је свратила. Да ли желите да је позовем?"

* * * * *

У дивној морнарскоплавој Гаповој хаљини госпођица Моника стајала је пред Председником и била упадљиво нервозна: никако да остану сами. Кад су кренули из Овалног кабинета у приватну собу, госпођа Кари је рекла: "Одмах се враћам" и отишла у оставу, где је, како је сама

испричала чекала док су Председник и госпођица били сами: од 18:29:18.15 до 18:44:27.61 што износи једва нешто више од петнаест минута.

* * * * *

Стајали смо поред купатила и љубили се. Љубили смо се и он ми је откопчао хаљину и мазио ми груди преко грудњака, онда их је извадио из грудњака, љубио их и додиривао рукама.

Мислим да сам онда почела да му додирујем пенис и мошнице кроз панталоне и мислим да је он сам откопчао кошуљу и да сам му љубила груди. Онда сам пожелела да изведем орални секс. То сам и урадила. А онда, мислим да је чуо нешто, или је чуо некога у остави. Зато смо се преместили у купатило.

Наставила сам да изводим орални секс а онда ме је он наједном одгурнуо, пре него што је ејакулирао. Онда сам ја устала и рекла: "Толико ми је стало до тебе, не разумем зашто ми не дозволиш, то ми је важно, мислим није потпуно, није у реду."

Он ме је загрлио и рекао: "Не желим да постанем зависан од тебе, не желим да постанеш зависна од мене."

Погледали смо се на тренутак. Онда ми је он рекао: "Не желим да те разочарам."

Први пут сам извела орални секс до краја.

* * * * *

У суботу, 29. марта 1997. госпођа Кари је уговорила састанак између госпођице Монике и Председника на његов захтев. Госпођа Кари је одвела госпођицу Монику у Овални кабинет да сачека Председника. У 14:03:12.29 он је ушао, био је у завојима, јер је повредио колено на Флориди две недеље раније.

* * * * *

Сексуални однос је почео изненадним пољупцима. То је била још једна од оних ситуација, када ја брбљам о нечему а он ме једноставно љуби, као да хоће да ме ућутка, ваљда. Председник ми је откопчао блузу и додирнуо ми груди не скидајући прслуче. Кренуо је да ми стави руку на сукњу, а ја сам је задигла зато што је тако било једноставније. И нисам носила гаћице. Он ме је мануелно стимулисао. Сећам се: желела сам да ми вагину додирује својим пенисом. И он је то урадио, лагано и без пенетрације. Онда сам извела орални секс, поново док није ејакулирао.

* * * * *

Госпођа Кари је изјавила да је госпођица Моника напустила Овални кабинет тачно у 14:18:25.66 што износи једва нешто више од петнаест минута од када је Председник ушао.

* * * * *

Сведочећи пред Великом поротом, Председник је имплицитно демантовао овај сусрет. Признао је недоличан интимни контакт са госпођицом Левински "неколико пута почетком 1996. и једном почетком 1997." Председник је рекао да је "то једном у 1997." било после обраћања нацији преко радија.

* * * * *

Седела сам у задњем делу Овалног кабинета. Донела сам била колач с јабукама и рођенданске поклоне за Председника. Ставила сам свећице у колач и спустила поклоне на сто. Када је ушао, отпевала сам "Срећан рођендан", он је узео поклоне, а ја сам га питала да ли можемо да разменимо рођенданске пољупце поводом наших рођендана, јер је мој био само неколико недеља раније. Он је рекао да је то у реду. Онда смо се пољубили.

Четири

Додиривала сам његов пенис и мошнице кроз панталоне и кренула да изведем орални секс, али он ме је одгурнуо. Видно се узнемирио. Рекао ми је: "Трудим се да не радим ово и покушавам да будем добар." Ја сам га загрлила и рекла му да ми је жао, да се не узнемирава.

* * * * *

У недељу, 24. маја 1997. Председник је изненада у 10:41:52.14 саопштио госпођици Моники да прекида љубавну везу са њом, али да се нада да ће остати пријатељи јер он може много тога да учини за њу.

* * * * *

Писмо:

Лепи,

Било ми је страшно када сам те видела последњи пут. Био си тако далек да си ми недостајао док сам те држала у свом наручју.

Твоја Јулија

* * * * *

Госпођица Моника је 16. августа 1997. послала Председнику пакет, у којем се налазила, како је рекла, листа жеља са описаним врстама

послова који су је занимали у Њујорку. Није желела да ради у Уједињеним нацијама јер ту не би осетила изазов.

* * * * *

У суботу, 16. октобра 1997. госпођица Моника је дошла намерна да обнови љубавну везу са Председником. У Овални кабинет ступила је у 9:20:36.25.

У 9:18:01.07 Овални кабинет је напустила госпођица Кетлин Вили. Деловала је рашчупано и била је раздрагана, срећна, радосна.

* * * * *

У четвртак, 13. новембра 1997. од 10:01:00.12 до 10:04:15.14 разговарала сам са Председником у соби Овалног кабинета. У соби сам видела неколико поклона које сам дала Председнику – две књиге и отварач за писма у облику жабе.

Поклонила сам му тада држач папира у облику Беле куће. Такође сам му показала и-мејл поруку у којој описујем ефекат жвакања ментол бомбона пре оралног секса. У том тренутку сам жвакала ментол бомбону, али Председник је рекао да нема времена за орални секс. Пољубили смо се, а онда је Председник одјурио на званич-

ну вечеру са председником Мексика Ернестом Седиљом.

* * * * *

У суботу, 6. децембра, госпођица Моника је отишла у Белу кућу да би предала писмо и поклоне за Председника. Записник показује да је ушла тачно у 12:51:10.13, а изашла у 13:36:25.17. Међу поклонима се налазила стара сребрна табакера, кравата, пехар и стара књига Теодора Рузвелта. Госпођица Моника је планирала да остави поклоне код госпође Кари која је рекла госпођици да ће Председник бити заузет са својим адвокатима и да неће моћи да је види.

Док је госпођица Моника чекала, један официр је поменуо да се Илинор Мондејл налази у Белој кући. Госпођица Моника је исправно схватила да се Председник састао са госпођицом Мондејл, а не са својим адвокатима, и "поплавила је". Жучно је одјурила до телефонског аутомата, позвала је госпођу Кари и изгрдила је, а онда се вратила у свој стан.

Госпођа Кари, којој су се руке тресле и била на ивици да заплаче, обавестила је неколико официра тајне службе да је Председник "толико узнемирен да жели да неко добије отказ због овога".

Госпођица Моника је телефоном из свог ста-на добила Председника. Како је изјавила, Председник је био љут што је "направила инцидент" и рекао је "да је се не тиче шта он ради".

* * * * *

Писмо:

Лепи,

Осим туге што ме вараш, нервирам се што моја потрага за послом очигледно стоји на мр-твој тачки. Твоје преваре могу да поднесем, али без доброг посла више се не може.

Твоја Јулија

* * * * *

Пошто је ушла у Овални кабинет, госпођица Моника је видела следеће: Председник и госпођа Кари играли су се са Бадијем, председниковим псом и ћаскали су. Онда је Председник одвео госпођицу Монику у приватну собу, где јој је предао неколико божићних поклона: мермерну главу медведа, ћебе, препарирану животињу из "Блек дога", кутију чоколадица и смешне наочари за сунце.

Госпођица Моника је изјавила и да су се та-да, у недељу 28. децембра 1997. тачно у

17:21:35.06, она и Председник пољубили страшно и били физички интимни.

* * * * *

У недељу, 24. маја 1998. Председник је изненада у 10:46:52.74 саопштио госпођици Моника да прекида љубавну везу са њом, али да се нада да ће остати пријатељи, јер он може много тога да учини за њу.

* * * * *

Када је после сусрета са Председником госпођица Моника изнела морнарскоплаву Гапову хаљину из ормара, приметила је мрље на једном куку и на грудима.

Госпођица Моника, најзад увидевши да од доброг посла нема ништа, тужила је суду Председника за сексуално злостављање и исфлекану хаљину. И затражила велику одштету.

Тестови у лабораторији Еф-Би-Аја потврдили су да мрље садрже Де-Ен-Ка Председника.

* * * * *

Госпођица Моника много је волела да се поверава. Причала ми је тако док је страствено пушила на задњем седишту мог аутомобила: "Желим две ствари од Председника. Прва је кајање:

потребно му је да призна да је помогао да мој живот буде заједан. Друга ствар је добар посао: не желим да молим за посао. Желим да ми буде дат."

* * * * *

Планетарна	Планетарна	Планетарна
приредба	приредба	приредба
Планетарна	Планетарна	Планетарна
приредба	приредба	приредба
Планетарна	Планетарна	Планетарна
приредба	приредба	приредба
Планетарна	Планетарна	Планетарна
приредба	приредба	приредба
Планетарна	Планетарна	Планетарна
приредба	приредба	приредба

* * * * *

"Да ли додиривање голих груди женске особе има за циљ да узбуди женску особу?"

"Не знам."

"Да ли орални секс спада у неприличан однос?"

"Не знам. Нисам о томе ништа читао."

"Да ли уметање неког објекта у полни орган има за циљ да задовољи или узбуди дату особу?"

"Не знам."

"Ако госпођица Моника изјави пред Великом поротом да сте јој увлачили у вагину томпус или кубанску цигару марке 'хавана', да ли то значи да она лаже?"

"Не знам."

* * * * *

Одмах по завршетку ТВ преноса дефиниције секса и извињавања нацији, жени и ћерки најмоћнији човек света се празни. Објављује рат најслабијим и најсиромашнијим државама на планети: Авганистану и Судану. Руши им куће, школе, болнице, фабрике. И уништава "живу силу" помоћу седамдесет крстарећих ракета типа "томахавк".

Сада је окренут према Србији. Кубанска цигара марке "хавана" му је у левој руци.

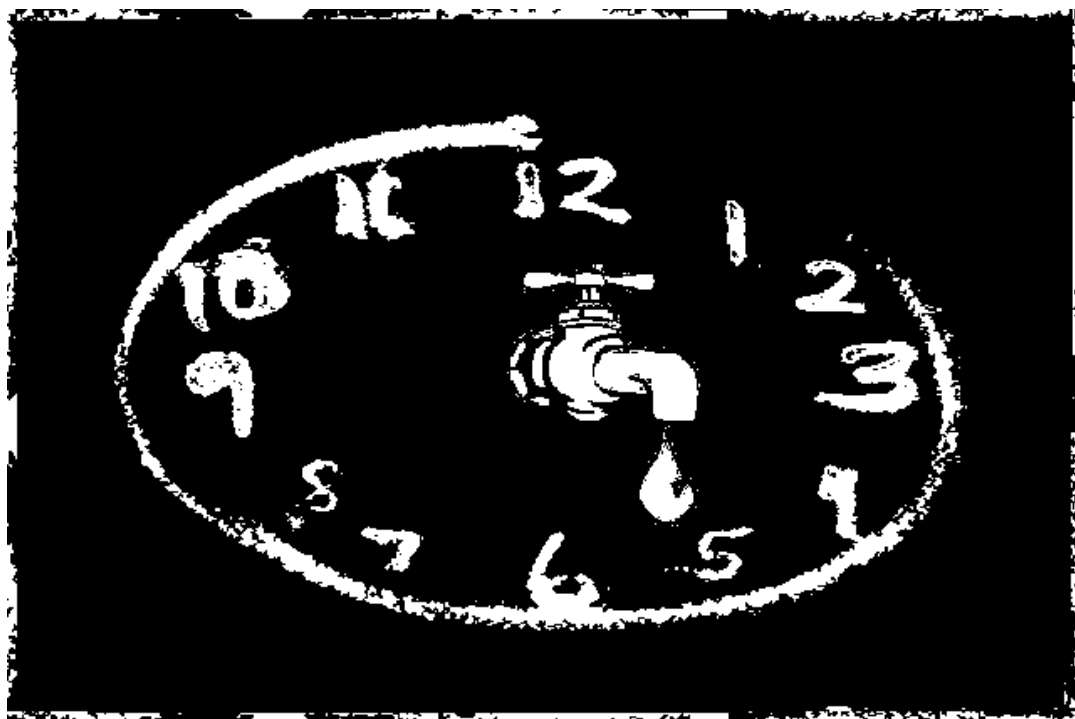
4. новембра 1998.

.....

Напомене:

– Велики део текста је са извесним изменама преузет из брошуре "Клинтон – Старов извештај – нецензурисана сведочења" ("Орион", Лондон, 1998.) и из фељтона "Политике" – "Извештај независног тужиоца Кенета Стара о сексуалној афери председника Клинтона са Моником Левински, стажисткињом у Белој кући", од септембра 1998.

– 24. марта 1999. извршен је мучки напад авионима и ракетама на Србију. Без одобрења УН и без објаве рата.

БАБА

Њој је деведесет и нека. Живи сама у великом стану у центру града и још се добро држи. Мало је чудна: никада неће да ми се јави, нити да затражи помоћ. Када је неки пут посетим после рада, неко време обоје ћутимо. Ја обично седим у дединој фотељи погнуте главе. Испод ока разгледам старински намештај и слике у позлаћеним рамовима. Она обично седи прекопута за гостинским столом. Посматра ме иза велике вазе са цвећем. Повремено климне главом.

"Све је лаж", каже ми увек кад одлазим док затвара врата.

Не знам зашто, али повремено осећам да ме гризе савест. Зато је скоро сваког дана позовем телефоном.

Увек ме прво пита: "Провераваш?"

То би, за сада, било све.

ДЕДИНА СОБА

После бабине смрти углавном борави у својој соби. Осим мене нико не улази код њега. Чим уђем у собу, дедин поглед ме одмери од главе до пете.

Увек држи скоро сасвим спуштене ролетне, мада су прозори окренути према северу па ионако не може много светла да продре унутра. Зидови су облепљени браон тапетама па се има утисак да чине собу још мрачнијом. У соби је стари намештај помешан са старим лампама, старим књигама, старим уљаним сликама, старим зидним сатовима. Кратко речено: соба изгледа туробно.

На ноћном сточићу стоји мали, предратни, бакелитни радио марке "филипс". Стално је укључен. Тај радио доноси тиху класичну музику која испуњава језом читаву собу.

Трећину једног зида, од пода до таванице, прекрива старинско огледало уоквирено широким дрвеним рамом у раскошном дуборезу. Деда ми је јутрос, пошто је стао пред огледало, рекао да би ускоро можда покушао да се трансформише. То би, како је казао, извео на следећи начин: пустио би да му душа изађе на очи, оде до огле-

дала и врати се у њега, трансформисана у неког другог.

Нисам укапирао ствар. Покушао сам да га исмејем, али ми то није најбоље пошло за руком. То знам јер ми је рекао: "Твоје образовање било је сасвим узалудно."

ПРЕМДА СВЕ ПОДСЕЋА НА БАЈКУ, ТО БАЈКА НЕЋЕ БИТИ

Ово је пуста ноћна улица. Осећам се чудно: можда због мојих корака који одјекују у тишини, или можда бледих лица лутака у изложима, или због ружних зграда поред којих сам принуђен да прођем. Сувише је гвожђа, стакла и бетона.

Застајем пред књижаром: излог је пун усправних и одшкринутих књига. Прегледам наслове. Са корица велике и високо постављене књиге посматра ме од некуда познати лик, али не могу да га се сетим. Разум ми поново квари бол у глави и вилици: јачи него јутрос. Брзо силази у груди: почињем да се гушим. Леву руку покушавам да подигнем и додирнем излог, десном се држим за кравату.

Нека особа ми прилази: полако изниче из сумрака. Сада ми је сасвим близу, али њени кораци се не чују. Ружна је: посматрам је разрогачених очију. Испод тамне мараме провирује седа коса. При светлу излога истиче се орловски нос испред упалих очију. Грба на њеним леђима је повелика. Примећујем и њену дугу, старинску халјину на мршавом телу. И штап у десној руци. Господе, чини ми се да ову жену знам читав жи-

вот. Скрећем поглед ка излогу и препознајем лик са корица оне велике књиге. С неверицом буљим у вештичино лице. Хладан зној ме свог облива.

Наједном, њен штап се подиже. Пратим га погледом: крај његове путање је на мом рамену. Збуњен сам. Покушавам да размишљам, али мозак ме и даље не слуша.

"Господине", нежно зазвуча њен глас у тишини, "управо сте прескочили смрт."

ПОКУШАЈ

Како год било, видим да сам олако изгубио наду. Органи за варење, иако су се олењили, ипак нису потпуно изгубили функцију, што доказује чињеница да повремено осећам глад. Док има живота, има и наде: још увек имам уста, једњак, желудац, танка и дебела црева. Сасвим довољно. Да сте ме видели пре шездесет година, како сам био живахан и срећан. На жалост, овде је у питању старост, то не може да се сметне са ума, али треба се трудити да се то заборави, да се скоро сасвим заборави, ствар је у томе да се нешто покуша, да ја покушам. Оптужујем себе за малодушност: престао сам да једем, ваљда из страха да ме не мучи, али човек и јесте ту да би се мучио, то до сада нисам схватао. Сада савршено добро знам да морам да кренем испочетка, од данас више нема прича, то су којештарије, одувек сам себи причао којешта, да ми прође време, да оправдам своју неспособност, али важна су само дела. Дакле, дела.

Обично почињем ручак супом. Супа је добра као подлога и као аперитив. Могао бих да одржим предавање о њој, предавања, о њеној топлини, на пример, али рекли смо да више нема

прича, могу само да кажем да је ова супа била изврсна. Шта је даље на реду? Велика шницла: могао бих да је опишем, али сада имам преча посла. Ако нешто има почетак, има и крај: за крај сам наручио моје омиљене колаче. Али кад прође глад, јавља се жеђ, горим од жеђи, шта ће ми сад жеђ, доста је била глад, знам да не пролази док се не утоли, чаша танког шприцера је довољна. Крајња је заблуда да је са овим све готово, у природи човека је да никада не стаје: после свега долази добра цигарета. Али не вреди, мени се повраћа.

ПЛАЧ

Плач који пара уши. Плач који замара. Плач који се појачава. Плач који нервира. Плач без престанка. Много плача. Само плач. Рекло би се да он нема намеру да престане. Нешто ме наводи на помисао да му је плач циљ. Није ми јасно зашто то мирно посматрам. Морао бих нешто да предузнем, али не знам шта. Збуњују ме његове сузе. Шта му је?

Има нову капу, има све чисто на себи. Сув је. Сит. Можда настоји да буде занимљив? Можда се труди да ме доведе у какву неприлику? Можда жели да се држи за руке, да се тапше по леђима, да му се масира затиљак?

Он је нешто наумио. Још плача. Не схватам, али нешто ми говори да треба већ једном да подигнем деду са пода и ставим га у кревет.

.....

Напомена:

Поједине реченице преузете су из приче "Погледи на мог уплаканог оца" Доналда Бартелмија и са изменама уграђене у ову причу.

МОЈ ДЕДА ЧОВЕК ОД ГУМЕ

Јутро је. Из нашег негованог врта, кроз одшкринута улазна врата, у дневну собу продире траг јарке сунчеве светлости. Обасјава мог још увек живахног деду.

Тишина је потпуна. Деда је на поду: бос и у дугачким белим гаћама. Неометан од било кога савија се у клупко, скоро као човек од гуме, и ставља палац десног стопала у уста. Мало касније почиње, прилично вешто, да наизменично грицка нокте на ногама и рукама. Ја се неприметно провлачим кроз иста, одшкринута врата. Сада стојим нагнут над њим: размишљаам како поново да га одвикнем од те ружне навике.

Вадим му вилицу, али он почиње да плаче. Матор човек, очију пуних суза, вратних жила набрекних од плача — лежи потрбушке и удара свом снагом ногама и рукама по тепиху.

Враћам му вилицу. Његовој срећи нигде краја.

КРАТКЕ ПРИЧЕ БЕЗ МУКЕ

Без муке сам научио деду да пише кратке приче. Прво сам га подигао из кревета. Потом посадио у колица. Затим сам га догурао до писаћег стола и ставио му руке пред тастатуру рачунара. Онда сам се раздрао у његово велико уво: "Седећи ту пред укљученим Пи-Сијем, изгледаш као писац. Покушај да напишеш нешто кратко."

ОДЕЛО ЗА ОДЛАЗАК

Деда ме учи да ходам: клечи преда мном са раширеним рукама док ја покушавам да устанем. "Како се осећаш, сине?" пита ме. Ја стојим на дрхтавим ногама и не усуђујем се да закорачим. "Покушај поново, сине! Ходање је само наизменично стајање и падање", каже ми он кроз смех.

* * * * *

Ноћас нисам спавао. Ако сам и дремао, плашиле су ме бубуљичаве наказе са шиљатим ушима: љубиле су ме по врату. Мора да се нешто догодило. Или ће ускоро, свакако.

* * * * *

Деда се посматра у огледалу. Поглед му, по устаљеном ритуалу, увек прво лута по соби. И груди увек почињу да му се пуне ваздухом, тако да огледало постаје тесно. Знам да ужива измишљајући разне позе, не покушавајући да схвати улогу тромих удова и његову везу са овим светом. "Јесам ли даса, а?" каже он.

* * * * *

"Баба, шта има ново?" Она каже: "Ништа." "Где је деда?" питам. "Отишао је да купи цигаре-

те пре недељу дана, изгледа да се поново изгубио", одговара мирно. "Обавестила си полицију?" питам узбуђено. Она одговара: "Зашто?"

* * * * *

Дан је прешао половину и деда ме води у циркус. Посматрамо плакат постављен пред улазом. Хватам деду за руку, а он ми, не скидајући поглед с плаката, каже: "Људи воле клонове. Кловн не сме да умре. Никада."

Слика 1: Плакат пред циркусом који посматра деда.

* * * * *

Пада ми на памет да бих морао нешто да предузнем, премда се никада нисам бавио трагањем за несталом особом. И прво помишљах на полицију.

* * * * *

Деда воли да ме води у зоолошки врт. Док ја лижем сладолед, он храни мајмуне. За сваку животињу има лепу реч, али увек кад стигнемо пред кавез с вуковима, он снажно превлачи штапом преко решетака. Чим се вукови узбуне, он им покаже лакат.

* * * * *

Дан се скоро потрошио: боје заласка говоре да је, бар због њих, лепо бити жив. Журим и знојим се: зној ме штипа, а ја сам немоћан да било шта предузmem. Неко ми је украо дан.

Некако сам се домогао полицијске станице. Велика мапа на зиду подсећа ме да сам овде био. И то више пута. Тешко ми је да се снађем – те зграде су увек непотребно простране: ту су многа врата, треба пронаћи права. Куцам.

"Деду тражите сами или чекајте да се сам врати, ако преживи", каже ми полицајац у цивилу. "Знате, буџет нам је танак па су старци отпали", заврши полицајац и отпи гутљај кафе.

* * * * *

Пролазимо поред позоришта: деда посматра плакат пред улазом. Провлачим му се између ногу, а он ми, не скидајући поглед с плаката, говори: "Људи воле позориште. Позориште не сме да умре. Никада."

Слика 2: Плакат пред позориштем који посматра деда.

* * * * *

Ноћ је. Тумарам по периферији, тражим изгубљеног деду. Знам да је често залазио овамо, али не знам из којих разлога. Дозивам га. "Што се дереш, будало!" огласи се дебела жена с једног балкона и изручи бокал ледене воде на мене.

* * * * *

Деда ужива да се купа. Брчка се у кади: да је понео цигару, било би још лепше. Пара га полако опија и он склапа очи. Већ сања: као, три мрачна типа улазе у купатило и прете му: "Мршави, обесићемо те за јаја — висићеш док не постанеш комуниста!"

Али да пређем на веселије ствари.

* * * * *

Свраћам у бар, мали је скоро као телефонска говорница. "Је ли неко видео овог човека?" питам показујући дедину фотографију. Нико ме не примећује: сви гледају у под. На поду примећујем миша: нешто жваће и мирно разгледа присутне. Бармен га посматра с гађењем. "Нисам га видео одавно", проговори бармен после пар минута, "што га не потражиш у мртвачници?" заврши и намигну ми шеретски.

* * * * *

Деда је покушавао да ваја. Као младић био је у немачком логору. "Како се зове овај кип?" упитао га је командант логора, откривши случајно његово дело. "Кип слободе", рече деда. "О? Диван је, само нешто му недостаје, нешто мало, нисам сигуран шта", рече командант тихо и наста-

ви, "имате довољно времена да размишљате о том недостатку." Од тог тренутка деди је стално тај кип пред очима. Једне ноћи уснио га је друкчијег: потпуног. Тек тада је спознао разлику. Уплашио се да ће до јутра да заборави: брзо се пробудио и сан претворио у нови мали кип. "Ви нисте само талентовани већ и паметни. Дозволићу Вам да задржите скулптуру као успомену на наше познанство", казао му је командант. Од тада више нико није видео кип: деда га држи под кључем у свом ноћном ормарићу. Свако вече пред спавање откључава га – милујући његову површину, шапуће: "Умрећеш пре мене, мали говнару."

Слика 3: **Деда**. Кип слободе. Дрво, висина 20 cm.

Ноћни ормарић код деде.

Налазим се у градској просектури. Дебељко са великом цигаром у зубима разгледа ме неколико минута. "Водите га код патолога, он мора да зна", рече секретарици и избаци велики колут дима. Пратим секретарицу, њена нежна рука отвара прва врата до лифта и ја просто утрчавам за њом, плашим се да је не изгубим. Упознаје ме са олињалим старцем и напушта нас са смешком. Мисли ми одлазе за њом: једва приметни знак лепом главом био би ми довољан, тек једва приметни.

Старчева рука је влажна и слабашна, из уста му се шири задах јевтиног пића, али ми не изгледа пијан. Личи ми на неког коме су дани, сати, па чак и минути одбројани. Бојим се да ми не пренесе ту своју истрошеност па му брзо пуштам руку: мислим да је приметио, и уместо да се наљути, почиње да се загонетно смејуљи, као да ужива у мом страху. Показује ми руком да се сатнем. Проверава начас оне иза нас, а онда ми скоро додирује уснама уво: "Када сам ја био млад, постојала су правила. Можда сам ја застарео, можда погрешно гледам на ствари, али да сам, којим случајем, твојих година и на твојем ме-

сту, а са овим искуством, не бих трагао за де-
дом... ја сигурно не бих..."

* * * * *

Деда се увек касно ноћу враћа кући. И увек,
ама баш увек, пали светло и стаје изнад бабе.
"Спаваш ли?" каже он.

* * * * *

Баба се чудно понаша, као да нешто крије.
"Баба, да ниси нешто прећутала о деди?" питам.
"Зашто? Нисам", одговори и брзо загњури по-
глед у плетиво. Мислим да ме лаже, али како да
извучем истину из ње? Кад је посматрам овако
погнуту над иглама и концем, не знам како да се
понашам према њој.

Баба подиже главу и загледа се својим из-
бледелим очима у мене. Поглед јој је подругљив.
"Хоћеш да чујеш како ти опраштам?" прену ме
изненада.

* * * * *

Деда је данима болестан и има тешке снове.
Баба и ја дежурамо поред њега и мењамо наизме-
нично облоге на његовом врелом челу. После не-
дељу дана изненада се буди, али наказе из сна и
даље стоје над њим. Збуњен је. Не зна, нити мо-

же шта да чини. Тражи по угловима собе објашњења овој појави. Да ли је могуће, помишља у трену, да се сан меша у његов живот. Можда ово није сан, можда се ово смрт приказује. Колико је био обавештен, смрт се појављује у свечанијем облику. Она се појављује на белом коњу или нечему сличном. У црном оделу. Црном цилиндру. И белим рукавицама. Или нечему сличном. Или то меша са спаситељем? Чуо је негде да смрт долази само онда када треба нешто да узме – на себи не примећује ништа што би могло да послужи некоме или нечему. Ништа му није јасно: можда се исувише напреже? Почиње да се зноји... и да се плаши ове једноставности умирања. Зар је заиста тако просто? Јалово? А оне приче?

* * * * *

Одлазим у биоскоп. Деда воли ратне филмове: кад му се неки допадне, он одгледа све представе, просто не уме да прекине и дође кући. Можда је баш то овај филм.

На платну се види како гурају групу људи под цираду. Људи се њишу са покретима камиона, боље речено: бацају се једни на друге. Мотор је угашен. Изгледа да су стигли. Напољу је страшно. Несрећнике бацају с камиона низ насип: заустављају се у залеђеном каналу. Ко преживи

мора да стане у колону, и чека. Стоје боси. Табани им се лепе за лед. Наређује се покрет. Подижу ноге: месо остаје на леду. Пролази црна лимузина. Заваљен на седишту, човек за кога сам, на тренутак, помислио да је можда мој деда и поред кога сам сео, мува ме лактом у слабину и усхићено ми саопштава своје откриће: "Замисли, само један покрет прста оног у црној лимузини, чак једва приметан, може да разреши њихову судбину."

* * * * *

Деда нешто крадом пише. Кад неко наиђе, он брзо склања папир у фиоку. Правим се да не видим овај његов потез и чекам да изађе из собе. Отварам фиоку и читам једину реченицу исписану крупним словима: "Умро сам пре педесет година". Ако бисте ме питали шта мислим о овоме, рекао бих да је у питању детињарија. Али то је његово право.

* * * * *

"Видела сам слику Вашег деде у новинама и сетила се да је пре недељу дана купио одело за одлазак", каже ми продавачица у робној кући. "Постоји одело за одлазак?" питам. "Не знам, ка-

же продавачица, он је рекао да му је то одело за одлазак."

* * * * *

"Кад легнем, видим само таваницу", каже деда, "куда одлази моје тело?"

* * * * *

Деда чита новине само док руча. Данас му се смеши дечак са насловне стране. Испод фотографије проналази његово име: "Онан – дете из епрувете". Подиже поглед и поново се сусреће са његовим ликом. "Е, јеби га", каже он.

* * * * *

"Да сам на Вашем месту, ја се не бих зама-
рао тражећи деду по граду", каже ми пензионисани полицајац, "ја бих поставио заседу на згодном месту, и чекао."

Значи, само заседа.

* * * * *

Деда пијуцка хладно пиво и слика једрењак на месечини. "Волео бих када бих могао и да га направим", рече перући четке. "Шта би с њим?" питам га. "Отпловио бих", каже. "Куда?" питам. "То не знам, али сигурно знам да би то био пут без повратка", одговори ми и окачи слику.

Слика 4: **Деда**. Једрењак на месечини. Уље на платну, 50 x 70 cm.

* * * * *

Постављам заседу. Неки човек трчи улицом: примећујем да је стар: не могу да схватим како је тако крхко тело способно за велике брзине. И личи на мога деду! Личи и на свачијег деду. Нагиње се и сече углове тротоара, кривудајући између пролазника. Извлачим се из скровишта и крећем за њим. Покушавам да га сустигнем: понекадаје ми даха, заостајем и губим га. На тренутак сам га угледао како замиче иза једне трафике, трчим за њим, али ни трага ни гласа од старца у трку. Гледам лево, ништа. И десно, исто ништа.

Али да оставимо деду на миру и пређемо на веселије ствари.

ПОВРАТАК

Напустио је отаџбину и породицу када је био најпотребнији. Повратак му је класичан, већ виђен у филмовима или описан у књижевним делима. Никоме потребан и неспособан да се брине о себи сетио се отаџбине и породице. После педесет година и без пребијене паре, господин се вратио да умре. Жена му је мртва, а син јединац нестао у рату. Никада ме није питао о њима. Изгледа да га не занимам ни ја. И уопште, он и ја, његов једини унук, ретко разговарамо. На пример, када му кажем: "Хајде да поразговарамо о твом одласку у Дом", мој деда се прави да не чује.

Када му поновим: "Хајде да поразговарамо о твом одласку у Дом!" он се мало тргне, али се и даље прави да не чује: притиска даљински и појачава тон телевизору.

Када му поновим то исто и по трећи пут, он устаје из фотеље као опарен, ако тако може да се каже за мало оштрије покрете старог човека, и стаје испред мене, скрушен као непослушно дете које очекује ударце по ушима. Тако стоји извесно време, а потом одлази по капут и шешир. Када се обуче, стаје испред мене и тек онда изгово-

ри, чини ми се, његову једину реченицу: "Дај ми
паре да ти купим цигарете и новине."

Белешка о писцу

Зоран Спасојевић рођен је 22. јануара 1949. године у Крагујевцу.

Аутор је књиге кратких прича "Одело за одлазак" (1997), књига поезије: "Дар празнине" (1986) и "Глад" (1998), као и драмске трилогије "Америка има рупу" (2003).

Аутор је и сценарија хумористичке ТВ серије "Без наслова" (2000).

Заступљен је у антологијама и зборницима кратких прича: "Скупљачи снова" (1988), "Ослушкивање тишине" (1989), "Откуцаји пешчаног сата" (1990), "Неконтролисане сенке" (1991), "Ритам седмог чула" (1992), "Симптоми буке" (1993), "Нисам ту, али радим на томе" (1994), "Отисци срца планете" (1995), "Вештина намигивања Месецу" (1996), "Чамац на Монт Евересту" (1997), "Чувари Озона" (1997), "Мамихлапинатапеи" (1998), "Водич кроз лавиринт" (1998), "Мала кутија – најкраће српске приче XX века" (2001), "Ко је оклеветао Диса?" (2002), "Најкраће приче 2002" (2003), "У причи и околи" (2003).

Бави се мејл-артом, компјутерском графиком и компјутерском анимацијом.